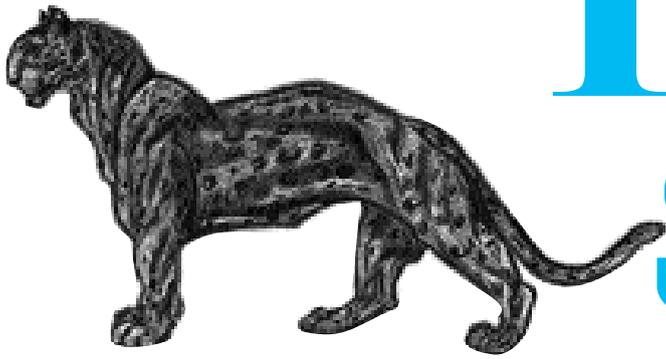

De Kido nomi!

TOLİŞON SƏDƏ

№ 28 (40) 24 avqust 2012-nə sor

MÜSTƏQİLƏ RUJNOMA

ĞİYMƏTİŞ 40 kop.

Rujnoma haftədə i kərə beşədə

Hilal Məmmədova azadlıq!!!

Hilal Məmmədov
"Tolışi Sədo" qəzetinin baş redaktoru

Bəşər yarandığı gündən qəlbində AZADLIQ eşqi canlanmış və onun XOŞBƏXT yaşamaq məramının əsasını təşkil etmişdir. Bütövlükdə götürdükdə isə, bu və ya digər insan cəmiyyəti yalnız və yalnız o zaman AZAD və XOŞBƏXT adlana bilər ki, orada hər kəsin (tutduğu vəzifə ya mövqeyindən asılı olmayaraq), o cümlədən, oğrunun da, doğrunun da haqqları müvafiq QANUN çərçivəsində eyni əsaslarla qorunsun. Yalnız belə cəmiyyətdə - insan haqqlarının ən ali formada qorunduğu bir yerdə sağlam şəxsiyyət yetişər və "oğrusu" da gec-tez öz günahlarını dərk edərək islah oluna bilər. Yalnız belə cəmiyyətdə (ya ölkədə) bütün hakimiyyət və ya qeyri- hökumət, ictimai-siyasi, sosial və i.a. birlik və təşkilatları biri-birinə dayaq, cəmiyyətlərin ümum- tərəqqisi naminə ədalət və demokratiya prinsiplərinə əsaslanan fəaliyyətlərini qura bilərlər.

Bir vaxtlar əsasları qədim Şərqdə bərqərar olmuş bu AZAD və DEMOKRATİK ənənələrin uzun əsrlər boyu tənəzzülə uğramasına baxmaya-

raq, son 100 ildə dünyada (məsələn ABŞ və Avropada) bunun yeganə alternativsiz inkişaf yolu olduğunu da dərk etməyə başlamışlar...

Məhz 1918-20-ci illərdə bizim Azərbaycan məmləkəti də Şərqdə ilk dəfə olaraq, yenidən bu AZADLIQ eşqini dadmış və bəlkə də o dənənki Avropa demokratiyasına bir örnək olacaq bir məktəbin əsaslarını qoymuşdur. Kifayət qədər obyektiv və subyektiv səbəblərdən süquta yetirilən bu demokratik respublikamızın bərpasına 70 il sonra, 1992-93-ci illərdə bir daha təşəbbüs göstərilsə də, əfsuslar olsun ki, mahiyyətə eyni amillər üzündən bu demokratik rejim çox yaşaya bilmədi. Amma, ümüdlərimiz heç də puça çıxmamışdır: bu gün, 21-ci əsrin ikinci onilliyində dünya informasiya cəmiyyətinin sürətli inkişafı mərhələsində, insan haqqlarının yenidən ən prioritet problem kimi gündəmə gəldiyi bir məqamda, ölkəmizdə o AZAD və DEMOKRATİK rejimin yenidən (və bu dəfə ömürlük!) bərpa olacağına da ümid gündən-günə artmaqdadır...

Bəs, bizdən - qəlbi "azadlıq" eşqi ilə çırpınan hər birimizdən bu yolda nə tələb olunur? Cavabı isə ta o qədim illərdən bəllidir: qəlbədən ölüm ya zindan xofunu çıxartmaq! Yalnız bu halda o səadətli gələcəyə İNAM qazana bilər! Əlbəttə ki, cəmiyyətin (o cümlədən öv-

ladlarımızın bu gələcək xoşbəxtliyi naminə) ümumtərəqqisi naminə özünü qurban vermək hər kəsə nəsis olmur. Amma, qəlbində sidqi-ürəklə (ixlasla) ONA İMAN gətirən bir kimsə o səadətli gələcəyə də nəsis olar, inşallah! Bəzi ateist baxışlı dostlarımız bizə irad tuta bilər ki, "bəs "təriflədiyimiz" o Avropa demokratiyasında heç bir dini, imanı və əqidəsi olmayan kəs də ölkəsinin xoşbəxt vətəndaşı olub, bu yolda inamla irəliləyir?!" Bu irada da cavab aşkardır: yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi, insan haqqlarının ən ali formada, vahid qanun çərçivəsində qorunduğu məmləkətdə "doğru" ilə yanaşı "oğrusu" da o qanuna tabe olub azad və xoşbəxt həyat tərzini yaşayır. Bununla yanaşı bizim bəzi dindar-islamçı qardaş-bacılarımızı bu fikrimiz qane etməsə də, bu da bir həqiqətdir ki, bu günkü xristian Avropasında dini-tolerantlıq Bizim İslam dünyamızdakı dini-tolerantlıqdan qat-qat yüksək səviyyədə durub, bəlkə əhli-İman sahiblərinin saylarına görə də xeyli irəlilədirlər: Heç bir Avropa məmləkətində hicab tələbinə və ya Evrovizion əleyhinə çıxışlarına görə kimsə təqib olunmaz və ya ciblərinə narkotika atılmaz. Nəinki heç bir Avropa ölkəsində, heç dünyanın ən totalitar ya avtoritar rejimində belə bizim kimi bir ali-

min-müəllimin-hüquq müdafiəçisinin - bir video-rolikə verdiyi şərhə görə, üstəlik "dövlətə xəyanəti" də ona yükləməzlər...

Beləliklə də bu gün ölkəmizin əksər vətəndaşlarının öz Azadlıq haqqlarını bir qarın çörəyə qurban verib, başlarına gətirilən min bir zülmə barışdıqları məqamda da azlıqda qalan AZADLIQ əşqlərinin fədailərinin qarşısında duran ən mühüm vəzifə - YARADANA İman hissələrini gündən-günə gücləndirməkdir. Yalnız bu halda o kəs nə zindandan, nə də ki zalimdən qorxar! Haqsız zindan əzablarını yaşayan, zalimin zülmünə məruz qalmış bizlər də bu gün tam qətiyyətlə əminik ki, zülm yerdə qalmaz, inşallah!

"Azadlıq" eşqi ilə çırpınan hər bir qardaş və bacıma Allahdan bu mübarək Ramazan ayının xətrinə bütün fəaliyyətlərində xeyir-dua diləyir və öz məhbus qardaşlarına mənəvi dəstək olmağa çağırırım. Bu gün biz, cəmi azadlıqsevərlər zindanda olub-olmamağımızdan asılı olmayaraq, fəaliyyət göstərməyə borclu-yuq. Yalnız bu yolla AZAD və DEMOKRATİK cəmiyyəti bərqərar edə bilərik...

Mən hazır... səh 3.
RAFIQ CƏLİLOV

MİN İLLƏRİN TARİXİ SINAQLARINDAN ÇIXMIŞ QARDAŞLIQ.. səh 6.
MEHDİBƏY SƏFƏROV

E L A N

Hörmətli oxucular!

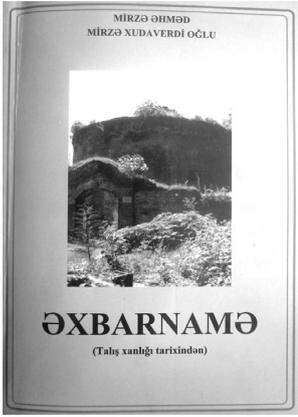
"Tolışon sədo" qəzetinə abunə olmaq üçün:

«QAYA Mətbuat Yayımı MMC» -yə
Telefonla zəng etməyiniz kifayətdir

Bakı və Sumqayıt şəhərləri: (012) 564-63-45; 564-48-96; 465-67-13

Lənkaran şəhəri, (050) 235-23-41

BAKI - 2009

Çapa hazırlayan:

İshaq Axundov

Redaktor:

Seyidağa Onullahi.

Fars dilindən tərcümə edən:

Əli Hüseynzadə

MİRZƏ ƏHMƏD MİRZƏ XUDAVERDİ OĞLU ƏXBARNAMƏ

(Talış Xanlığının tarixindən)

Oxucuların çoxsaylı xahişini nəzərə alıb "Əxbarnamə" əsərini hissə-hissə öz qəzetimizdə vermək qərarına gəldik. "Əxbarnamənin" elektron variantını bizə təqdim etdiyi üçün "Talış.org" saytına minnətdarıq.

(əvvəli ötən saylarımızda)

Mir Həsən xan iki il Talışda müstəqil hökumət sürdü. Salyandan Denyaçal çayına kimi Talış bütün tabələri ilə tamamilə onun ixtiyarında idi. Bu iki il ərzində bir neçə dəfə Rusiya qoşunu dava və qarət məqsədilə Talışa gəldisə də, lakin istədiklərinə nail ola bilmədi. Bunlardan [yürüşlərdən] biri də məhərrəm ayında olmuşdu. Adətə görə [camaat] dəstə-dəstə imam Hüseyn bayrağı götürüb ucarütbəli Mir Həsən xanın hüzuruna gəlirdi. [Xanın] hüzurunda bir iki-saat sinə vurduqdan sonra öz məscidlərinə qayıdır, orada təziyədarlıqla məşğul olurdu. Bir axşam atam evdə idi. Xanın hüzuruna getmək fikrində deyildi. Hər biri otuz-əlli tümənə dəyən on iki at ağılda bağlanmışdı. Mehtərlərimiz onlara xidmət edir, ot verirdilər. Atam məni də özü ilə götürüb talardan aşağı endi ki, ağıla baxsın, nöqərlər atlara ot verib ya yox. Gördük mehtərlər atların qabağına az ot tökmüşlər. Atam acıqlandı. Mehtərləri çağırırdı. Onlardan biri də gəlmədi. Sonra məlum oldu ki, Kələntəriyyə məscidi camaatı imam Hüseyn bayrağı ilə xanın hüzuruna getmiş, mehtərlər də oradadır.

Bu əsnada ailəmizin etimadını qazanmış Cəfər lələ atamın xidmətinə gəlib təşvişlə arz etdi: "İndicə Muğan tərəfindən bir atlı gəlib xəbər verdi ki, Rusiya tayfasından çoxlu adam qarət məqsədilə Salyan Küründən keçib, kimsənin xəbəri olmadan Ərkivan mahalı kəndlərini çapmışdır. [Onlar] Lənkərana gəlmək fikrindədir!". Bu xəbəri eşidən Mir Həsən xan [imam Hü-

seyin] bayrağı [mərasimi]ni geri qaytardı. Özü də Muğan tərəfə hərəkət etməyə hazırlaşdı. Mir Həsən xanın belə bir adəti vardı: Bu [növl] xəbərləri nöqərlərindən heç birinə söyləməzdi. İki-üç müləzim və tüfəngçiləri ilə ata minib gedərdi. Lakin sonradan xəbər tutan hər bir nöqərlə onu izləyib bir ağaç yol getməmiş ona çatır, onun başına toplanırdılar. Bir saat ərzində xanın ətrafında dörd, beş min, hər biri özünü dastandakı Rüstəm Sistaniyə bərabər sayan, qaniçən atlı [toplaşmışdı]. Nadirin tarixində deyildiyi kimi:

"Allahın şəri mənə köməkçi olarsa Mən bayrağımı Qustəntiniyədə sancaram..."¹⁸¹

Atam "Kikəl" adlı atını minirdi. At bir qədər azgınlıq etdi. Atam mənə acıqlanıb dedi: "Nəçə dəfə sənə tapşırışam ki, arasıra bu atı minməsin ki, o azgınlıq etməsin!". Lakin atam mənim "Kikəl" ata minməyimə heç də razı olmurdu. Çünki o, atamın xüsusi atı olduğundan onu çox sevirdi. Doğrudan da, o, çox yaxşı, xoş yürüşlü, qəşəng biçimli və iti qaçan bir at idi. Bəlkə heç Mir Həsən xanın tövləsində də belə at tapılmazdı. Atam özünə bir yoldaş götürüb Mir Həsən xan ilə Muğana getdi. Atamın Muğan əhlindən Məmməd həsən bəy adlı bir cavan, yaraşlıq və gözəl üzlü nöqərlə vardı. Bu [nöqərlə] həmişə atamın xidmətində olurdu. Özü də çox igid idi. Lakin [bu dəfə] atam onu özü ilə götürməyib bizim yanımızda qoydu. Tapşırırdı: "Mir Həsən xanın köçü [ailəsi] hara ketsə, siz də bizim köçümüzü götürüb onlarla gedin!". Bundan başqa bir neçə nöqərlimiz də vardı. Onların hamısı yanımızda hazır idilər. Məmməd həsən bəy onlara oxşamırdı. O, çox işbilən və qanacaq-lı adam idi.

Həmin gecə Rusiyanın qorxusundan bütün Lənkəran camaatı, Mir Həsən xanın və [xana] yaxın başqa əyanların köçü hərə bir tərəfə qaçdı. Bizim də

köçümüz Mir Həsən xanın köçü ilə birlikdə gecə yarısı Siyahlılələ¹⁸² kəndi tərəfə qaçdı. Lakin o gecə təsvirə gəlməz çox qaranlıq gecə idi. Bərk yağış da yağdı.

Bizimlə bərabər atlı və piyada altı nöqərlimiz vardı. [Bunlar] İsmayıl oğlu Cəfər lələ, ərcivanlı İslam, xılı Dövlət, şahsevən Zərbəli, tüfəngçi Məmməd həsən bəy və iraqılı Ağə Məmməd əlidən ibarət idi.

Bunlardan Məmməd həsən bəy və iraqılı Ağə Məmməd əli çox işə yarayan adamlar idi. Lakin iraqılı Ağə Məmməd əli Ağə Məmməd həsən bəyin igidliyini bəyənmirdi. Həmişə özünü ondan üstün hesab edirdi. Narazılıqla [deyirdi]: "Məmməd həsən bəyin nə qabiliyyəti vardır ki, aqamız ona bu qədər hörmət edir. Pis gündə mən onu zəif milçək də saymıram!". O gecə hər ikisinin də igidliyi aydın oldu. Güclü sel axırdı. Luvəsər¹⁸³ kəndi yaxınlığında çayın keçidini təyin etmək mümkün deyildi. Nə qədər çalışıldısa da, yol tapmaq mümkün olmadı. Anam iraqılı Ağə Məmməd əliyə buyurdu: "Get Luvəsər kəndinə, Eyvazın evindən bir çırağ götür!". İraqılı Ağə Məmməd əli mükəmməl silahlanıb kök bir ata minib [kəndə tərəf] çapdı. Biz isə dayanıb iraqılı Ağə Məmməd əlinin çırağ götürməsinə gözləyirdik. Oradan Eyvazın evinə təxminən yarım "verst" məsafə vardı. İki saat keçdi. İraqılı Ağə Məmməd əlidən bir əsər görünmədi. [Birdən] iraqılı Ağə Məmməd əli gəlib çıxdı və dedi: "Sizsiniz!" Mən elə bildim ki, bu qaraltı Eyvazın evindədir!". Müxtəsər, o, dörd dəfə gedib-gəldi. Hər gedib-gəlməsi də iki saat çəkdi, sadə bir çırağ götürmə bilmədi. Məmməd həsən bəy istehza ilə ona dedi: "Siz hələ bu hünərlə mənə bərabər olmaq istəyirsiniz!". Məmməd həsən bəy atına təkən verib sürətlə çapdı. Beş dəqiqədən sonra neftlə dolu bir çırağ gətirdi. Yolu tapdı. Asanlıqla bizi Siyahlılələ kəndinə yetirdi. Sakit olduq. İndi də Sizə Mir Həsən xandan xəbər verim. Atam belə rəvayət edirdi: Mir

Həsən xan sübh çağı Qumbaşına çatdı. Gördük qarşından, yəni Qızılağac kəndi¹⁸⁴ tərəfindən beş yüz atlı gəlir. Onların bayrağı da görünürdü. Mir Həsən xan bir qədər ruhdan düşdü. O, atlıların kazak dəstəsi olduğunu zənn edirdi. Bir qədər yaxınlaşdıqdan sonra onların şahsevən cammatı və Mir Həsən xanın adamları olduğu aydınlaşdı. Kədxuda İbrahim bəy və Əlipənah bəy yeddiyyəmaq və Hüseynhacılı tayfalarından ibarət dəstələrlə Mir Həsən xan gəlib çatana qədər Rusiya qoşunu ilə vuruşmuş və bir neçə kazak öldürmüşdülər. Bu bayrağı da rus bayrağının əlindən almışdılar. O [bayrağı alan da] atamın nöqərlərindən iyirmi dörd [yaşlı] hüseynhacılı Əhməd xan idi.¹⁸⁵ Bayraq onun əlində idi. [O], rus bayrağını tutub öldürmüşdü. Atam belə deyirdi, şahsevən dəstəsi Mir Həsən xanın qulluğuna gəldikdə, xan onlara çox hörmət [və qayğı] göstərdi. Xüsusən həmin Əhməd xana qayğı göstərdi. Mən onu gizləncə yanıma çağırıb dedim: "Ey haramzadə, bu qədər səy göstərdin, daha bəsdir. Artıq ehtiyatla dolan, [ehtiyatla] dava et ki, səni öldürməsinlər!". Əhməd xan mənə dedi: "Ağa, vallah rus tüfənginin gülləsi adama heç təsir etmir, havadan ötür!". Atam deyirdi: Mən ona nə qədər nəsihət etdimsə, qulaq asmadı. Rusiya dəstəsinə çatdıq. Gördük ki, Qızılağac kəndi ilə Şahsevən kəndi¹⁸⁶ arasında dörd min nəfər soldat və kazak durmuşdur. Bunlardan min nəfəri iki dəstəyə, beş yüz nəfəri də iki hissəyə bölünüb, "ur-ra" ilə Mir Həsən xanın qoşununa hücum etdi. Soldatların beş yüzü [irəli] gəlib tüfənglərini boşaldı, geri qayıdırdı. Onların ardınca [kazakların] digər beş yüz nəfəri gəlib Mir Həsən xan qoşununa güllə atırdılar.

Beləliklə, [ruslar] Mir Həsən xanın qoşununa tüfənglərini doldurmağa macal belə vermirdi. Müxtəsər, [ruslar] iki-üç dəfə hücum etdilər. Mir Həsən xanın qoşunu kələfin ucunu itirdi. Bir dəfə yenə beş yüz kazak hücum

etdi. Mir Həsən xan öz qoşununa əmr etdi: "Tüfəng atmağı dayandırın. Özünüzü sıyımaqlıncə kazak dəstəsinin mərkəzinə vurun!". Kazak dəstəsi yetişən kimi Mir Həsən xan qılıncını sıyıdırıb qoşunu ilə özünü kazak dəstəsinin mərkəzinə vurdu. Vəziyyət o yerə çatdı ki, hər iki dəstə bir-birinə yetişdi. Bir-birinin boğazından yapışdı, qılınc və xəncərlə başlarını kəsirdilər. Bu əsnada haman Əhməd xan [müharibə] meydanında bir nəfər kazakı tutub, atdan yerə vurdu. Özü də atdan düşüb atını buraxdı. Həmin kazakın başını kəsdi. Onun tüfəng və qılıncını götürdü. Atına minmək istədi, [lakin] at ondan hürküb Rusiya qoşunu tərəfə qaçdı. Arxadan kazakların ikinci dəstəsi özünü Əhməd xana yetirib, onu nizə ilə yaraladı. Onun bədəninə qırx iki yara vurdu. Aşura günü idi.¹⁸⁷ O, iki gündən sonra vəfat etdi. Allah ona rəhmət eləsin! İki-üç dəfə hər iki tərəf arasında belə vuruşma oldu. Rus dəstəsindən çox adam qırıldı. Qoşun müqavimət göstərə bilməyib məğlub oldu, Salyana tərəf qaçmağa üz qoydu. Mir Həsən xan da onları təqib etdi. Rusiya [qoşununun] bir hissəsi əsir düşdü, bir çoxu da həlak oldu. Qalibyyət xəbərini Siyahlılələ kəndinə çatdırdılar. Biz də şadlıq və sevinclə evimizə döndük.

İzahlar:

180. Beytin farsca mətni:

Əgər şirə-yezdən dəhdə rau-nəqəm.

Be Qestəntiniyyə zənəm bərə-qəm.

(qeyd: Qestəntiniyyə bu günkü İstanbuldur).

182. Siyahlılələ. 1917-ci ildə Lənkəran qəzasının Astara polis sahəsindəki Təngərud kənd böliyündə Siyahlılələ adlı bir kənd qeyd olunur. Ehtimal ki, əsərdə bu kənd nəzərdə tutulur.

183. Luvəsər. Hazırda Lənkəran rayonunda kənddir. 1509-cu ildə bu kəndin bir qala olduğu və Ləvasər adlandırıldığı haqda tarixi məlumat vardır.

184. Qızılağac. Hazırda Masallı rayonunda Qızılağac adlı kənd vardır.

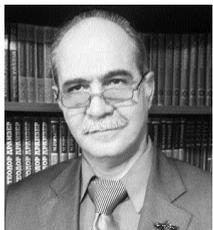
185. Hüseynhacılı. Hazırda Masallı rayonunun kənddir.

186. Şahsevən. Şahsevən kəndi Qızılağaca yaxın olmuşdur.

187. Aşura günü. Hicrətin 61-ci ili Məhərrəm ayının 10-cu (680-cı il. 10 oktyabr) günüdür.

(ardı var)

T Ə B R İ K Ö N

22 avqustədə çəmə milləti gıyətmandə zoə, filoloq-alim Sabir Şindani təvəlludə rujbe. Əy de munasibəti TƏBRİK kardəmon. Bəy səği-sələmətəti, dirozə, mənoynə umir orzu kardəmon. Sabir müəllim, Xıdoku pidəmonə ki, tı iştə filoloqə koonədə tikəyən bə nav bişuş, Tolışi nomi tikəyən

barz bikəyş! Xıdo iştı həmə orzuon ovand bıkə!

"Talışın Sədo" rujnomə
Tolışi Siprişon Şura
Tolışi Mədəniyyəti Mərənqo

22 avqustədə çəmə milləti gıyətmandə zoə, çı Əlimərdan Şukurzadə təvəlludə rujbe. Əy de munasibəti TƏBRİK kardəmon. Bəy səği-sələmətəti, dirozə, mənoynə umir orzu kardəmon. Əlimərdan boli, Xıdoku pidəmonə ki, tı bəştə həmə orzuyon birəşəş!

"Talışın Sədo" rujnomə
Tolışi Siprişon Şura
Tolışi Mədəniyyəti Mərənqo

25 avqust çəmə milləti gıyətmandə zoə, şair İlyasi Habili təvəlludə rujbe. Əy de munasibəti TƏBRİK kardəmon. Bəy səği-sələmətəti, dirozə, mənoynə umir iyən tije gələm orzu kardəmon. Şairə biyə, Xıdo bəti çokə təb bədə, orzu kardəmon ki, tı bəştə həmə orzuyon birəşəş!

"Talışın Sədo" rujnomə
Tolışi Siprişon Şura
Tolışi Mədəniyyəti Mərənqo

Rafiq Cəlilov
celilovrafiq@mail.ru

Hərdən dostlarım deyir ki, bu oliqarxiya ilə işin olmasın, mədəniyyətimizdən yaz, artıq 2-ci baş redaktoru da tutublar, səndən də narahatlıq. "Baş üstə" deyirəm, söz də verirəm, amma nə edim ki, bu oliqarxlar "əməli fəaliyyətdədir", millətin anasını ağladılar... Bu dəfə də siqnalı Nəqliyyat Nazirliyindən aldım. 21 avqustda gecə 3-ün yarısı Ziya Məmmədovun qoçuları Bayram Bayramov adlı sürücünü nəyi var "çırpıblar".. A kişi, vallah hərc-mərclikdir, biz də demokratiya davası aparırıq....

Gülməli məmləkət...

Dəhşətdir vallah. Bu məmləkətdə artıq "donoslarla" cinayət işi açılır. Bir donosla Hilal Məmmədov həbs edilir, o birisi "donosla" mərhum prezident Elçibəyin zəhərlənməsi "faktı" aşkarlanır və onu zəhərləyənin "ovuna" çıxılır... Deyəsən doğrudan da analoqsuz məmləkətdə yaşayırıq, "Qanunun aliliyi" artıq "Alilərin qanunu" termini ilə əvəzlənib. Bir siqnal kifayətdir ki, heç bir sübut-dəlil olmadan səni illərlə qazamata atsınlar. Əvəz Zeynallıda belə olmadımı? Adını belə yazmaq istəmədiyim deputat guya ki, Əvəzin ondan 10 min manat tələb etdiyini iddia edir, buna görə Əvəzi atırlar

Mən hazır...

İçəri. Olmazdımı ki, Əvəzi həməni pulu alan yerdə həbs edəydilər? Olmazdı, çünki Əvəz həməni deputatdan heç nə tələb etməyib, etsəydi dərhal əməliyyat qrupu bunu video çəkilişlərlə həyata keçirərdi, Əvəz pulu alan yerdə həbs edilərdi, ancaq Əvəzi bir "donosla" həbs etdilər. Bu gün bu "donosbazlar" bu "donosların" hesabına "karyeralarını" qururlar, evlərinə "halal çörək" aparırlar, amma başa düşməzlər ki, bu "donosa" görə yedikləri hər tikəyə görə bu dünyada olmasa da, (Xıdo cəzanı qiymətə saxlamaz, hər kəs cəzasını məhz bu dünyada bu və ya digər formada alır) o dünyada bir təşt qan qusacaqlar. Əvəz 10 min istəyib, lap belə əcəb eləyib, mən də 1 milyon istəyirəm, mən də Kanar adalarında 100 milyonluq villa istəyirəm, artıq istəmək də olmaz? Ancaq sizin nə isə istəmək hüququnuz var? Bu nə düşüncə tərzidir, bu nə idarəetmədir? Artıq sübuta ehtiyac yoxdur, biri desə ki, filankəs filan şey istəyib, kifayətdir, həməni adam dərhal həbs edilməlidir, əgər bu adamın nə isə istəmək "şansı" yoxdursa, ona bir cibli paltar geyinmək kifayətdir, cibi olmasa da olar, evdən cibli paltar tələb edib, içindən narkotika çıxarda bilirlər. Həbs edilmiş bütün din xadimlərinin ciblərindən narkotik maddələr götürülüb, sanki dindarlar hamısı narkoman imişlər, sonra da dövlət başçısı Ramazan bayramında deyir ki, İslam terror demək deyil. İndi mən bicbala ingilissə bunu necə sübut edim, axı o mənə deyər ki, İslam necə terror demək deyil ki, Azərbaycandakı bütün İslamçılar narkomandırlar, narkomannan isə nə desən gözləmək olar, lap elə terror da...

Canım ay İran...

İrana getmək istəyirəm. Artıq ağrılarım dözülməz həddə çatıb, əksər Azərbaycan vətəndaşları kimi mənəm də burdakı həkimlərə inamım itib, istəyirəm gedib özümü İrandakı həkimlərə göstərim. Amma qorxuram, çünki ola bilsin ki, İrandakı həkimlər də bizdəki həkimlər kimi "ora" işləsinlər, mənə "verbovka" eləsinlər, məndən "dövlət sirlərini" öyrənsinlər, zətən mən uzun müddət "yüksək dövlət vəzifələrində" işləmişəm, o qədər sirr bilirməm ki, heç adına qurban olduğum Artur Rəsizadə bu qədər sirr bilirmir. İndi fikirləşirəm ki, İrana getsəm orda mənə saqqızımı oğurlayıb, bütün bu sirləri məndən alacaqlar, əvəzində də mənə bir İran "çox sağ ol"u deyəcəklər, deyilənlərə görə Hilal Məmmədovun yanında da boş bir yer var. Nə isə, indi bilirməm İrana gedim, getməyim... Bilsəm ki, bizim prokurorluq İran keşikçilər ordusunun xüsusi xidmət əməkdaşlarının siyahısını mənə verər, çox sevinə-sevinə həməni siyahını onlardan götürürdim, yoxsa mən binəva nə bilim ki, orda kim kimdir? Hörmətli Zakir Qaralov, siyahı üçün nə vaxt gəlim?

Talış Ağsaqqallar Şurası və İctimai Palata

Yaranmasının bir il olmamasına baxmayaraq Talış Ağsaqqallar Şurası çox iş görüb, elə birçə onu qeyd etmək kifayətdir ki, mərhum Novruzəli Məmmədovla Hilal Məmmədovu "cəsusluğa cəlb etmiş" Əli Əbdolinin təkzib məktubunu məhz ictimaiyyətin diqqətinə ilk olaraq

Talış Ağsaqqallar Şurası çıxartdı. Ümumiyyətlə Talış Ağsaqqallar Şurası Azərbaycanın tam demokratikləşməsində çox maraqlıdır və bu yöndə mütəmadi addımlar atır. Bu addımlardan biri də Şuranın 19 avqust tarixli iclasında atıldı. Talış Ağsaqqallar Şurası İctimai Palatada təmsil olunmaq üçün İctimai Palataya müraciət etdi. Əgər İctimai Palata Talış Ağsaqqallar Şurasının müraciətini müsbət qiymətləndirərsə Talış Ağsaqqallar Şurası İctimai Palatanın işində yaxından iştirak edəcəkdir. Hesab edirik ki, Talış Ağsaqqallar Şurasının İctimai Palatada təmsilçiliyi baş tutarsa, digər milli azlıqlar da öz təşkilatlarının İctimai Palatada təmsilçiliyinə razılıq verəcəklər və İctimai Palata həqiqətən də Azərbaycanın bütün icmalarının bir yerdə yığıldığı bir təşkilat ola biləcək, bütün icmalar bir yerdə yığılarsa, bu artıq bütün Azərbaycan deməkdir.

Mən hazır...

"Orda" işləyən dostlarım mütəmadi olaraq mənə gizli yollarla siqnallar çatdırırlar. Aldığım siqnallardan məlum olur ki, bir sıra şəhər və rayonlarımızda mənə haqqında məlumatlar yığılır, artıq Lerikdə, Lənkəranda, Masallıda, Bakıda və Sumqayıtda qovluqlar dolub, bir ip uc axtarırlar ki, mənə "hop-stop" eləsinlər, heç vecimə də deyil, onsuz da bu dünya bizim üçün zindandır, 5-6 il də hökumətin şotuna dincələyəm, açıq deyirəm, mənə heç vəkil də lazım olmayacaq, heç müdafiə komitəsinin də yaranmasını istəməyirəm, nə desəz, nə ittiham irəli sürsəz, mən hazır, qəbul edərəm, tək sizlərə söz gəlməsin, tək evlərinizə növbəti dəfə yeməyə bir təşt laxta qan apara biləsiz, nə olacaq ki? Rafiq bu gün var, sabah yoxdur, ancaq evlərinizdə artıq həməni laxta qanlara tamarzı olanlar o laxta qanı səbirsizliklə

gözləyirlər. Nuş olsun deyə bilməyirəm, çünki kiminsə şərlənməsi ilə qazılan pul-laxta qan adama nuş olmaz, amma burnunuzdan gələcək, bunu görmək üçün Amerikaya getmək lazım deyil, elə camaatı şərləyib tutduran keçmiş polis yoldaşlarımızın aqibətinə baxın, heç biri pensiya yaşına çatmır, hərsi bir sağalmaz xəstəlikdən dünyalarını dəyişirlər və yığıldıqları varidatı da ölənlərinin həkimlərə yedizdirirlər. Nə isə, moizə oxumaq fikrindən uzağam, onsuz da bu məmləkətin İslama heç bir aidiyyəti yoxdur, lap fironların Misirinə oxşayır. Deməyim odur ki, mənə görə camaatı incitməyin, ora-bura çəkib onları bezdirməyin, imkan verin dolansınlar, sizin əlinizdən qohumlarıma da salam verməyə qorxuram, nə sözünüz var mənə deyən, çıxış yolunu mənə həbs etməkdə gürsünüzsə mən hazır, mənə həbs edin, ancaq bu çıxış yolu deyil, çıxış yolu Azərbaycanda hamının haqqının tanınmasıdır, çıxış yolu sadə vətəndaşlara qul kimi baxmağı tərgitməkdir, çıxış yolu bir qrup quldurun yox, xalq dediyi ilə oturub-durmaqdadır, çıxış yolu məddahların sizə xoş gələn yalanlarına qulaq asmaqda yox, sizə ağır gələ biləcək həqiqətləri dinləyib, onlardan nəticə çıxartmaqdadır, çıxış yolu hansısa fərdin guya ki, vergidən 100 manat gizlətməsini aşkarlayıb, gözümüzə soxmaqda yox, çıxış yolu az qala Azərbaycanın hər kəndində villalar tikən, zavodlar, fabriklər ucaldan dövlət məmurlarının bu qədər varidatı haradan oğurladıqlarını araşdırmaqdadır, çıxış yolu xalq oliqarxlara yox, oliqarxları xalqa nökr etməkdir. Bütün bunlar edilərsə Azərbaycan xilas olacaq, edilməzsə... onda yeni-yeni zindanlar tikin, çünki artıq xalq yalanla, iftira ilə, hədə-qorxu ilə idarə edə bilməyəcəksiz, xalqın qəzəbi isə dəhşətli olur, bunu gözünüzün qabağından çəkməyin...

BƏTİNƏN NUBƏ BƏRƏSƏ

Camal Lələzoa

Çe du votəkəsi balə bımardo, Çoknə bə çımı dim mandış nohəxdə? İştı dil bımardo bənə mı dardo, Bihtonon bəvotəş sı-sı tı çəxdə?

Sovı tı i kəs ni bovə biəy bəti, Rosti hiç işənən ni bovə baştə, Bəs boçi xəcolət kəşdənış, gətı? Boçi rəvoc zınə jıqo gəsə kəşdə?

Dəkənde bə zəmin iştə merdəti, Həx votə sa qəvi qətə peş divo.

Əncəx fikir məkə: kıştə merdəti, Tu kardə xəlg bəti, sə bənə dəvo.

Hışkə huş bə hışkə divo dəçikni, Du- təlbis vardəşni hiç vaxt şon- şəkə, Kam bısır, vaxt iştı dili bəçəkne, Ruj bome, bəvindəş iştı rəğ çəkə.

Hələ asboş, şədəş de həvo, kuş tı, Merdon mujnə zındəş, hasdəş, dəvardəş. Zəmon həni beşə detə bə kıştı, Ruj bome, bəvindəş tı xun pevardəş.

Həzo- həlbət bome bəştı sə in ruj, Hukmən pevavarde xuni xunpeşom, Eşə nişo bədə bəmı conı doy, Bətinən bərəse vaxt - nubə peşo.

İyul, 2012.
Bəndi Bəndi zəə

ÇƏMƏ Dİ ƏHVOLOTON (LƏTİFON)

OV İYO, SİMƏ İYO

İ ruj Məlo Ələkbəri bardədən bə Boku bo məyd beqətey. Pozə fəsli vəşinə rujədə mardə bə gəb dəkəndən. Gəbədə bərkə ov beşədə, çı illof kardədən, gəbi bə hışk jəy zinedən. Məlo Ələkbər məsləhət zinedə ki, bə gəbi dilə hışkə sımə peşəndən, gəb bə hışk bəqinə. Sımə vardədən, dəğəndən bə gəbi dilə, həğğətən, ov okırıda. Məlo şəri gəydədə mardə bə gəb ehaştedə, cəmati dəro kardədə, niştə bo təlgın doy.

Məlo umutəşbe ki, in mardə iştə xəşəti vaxtonədə, polis rəisi ko kardeədə bə vey odəmi bevcə kardəşə. Əve təlgın doədə liputijyo handedəbən. Kənoədə Məlo müşayətəbəkə mardə yolə zəə parsədə:

-Məlo, çımı pıə gəbisə de pıç-pıçı handedəş, çıçıku tarsədəş?

Təlgını bə sə jə Məlo bə yolə zəə jıqo cəvob doydə:

-Çımı balə, aşış handime ki, in rəhmət-şə merd iyo gəmğın nıbu, əv iyo, sımə iyo, olaxtı iştə kefi bıkə.

MERD KƏYNƏ MANQƏSƏ BEDƏ?

Məclisədə qıləy bədəxlağə merd bə Məlo Ələkbəri pebuşədə:

- Məlo, merdonən manqəbəşə bedən?

Məlo in merd çok zinedəbən: çəy divojbə in odəm iştə sixənışə bımənd, gərz-bidə, gərz oqordən nıbe. Peşoməkəşbe.

-Bedə, çımı balə, merdonən manqəbəşə bedən. Bəvotəş: kəynə? Gərz bıştən, əmma gərzı nıdəkəs niştədə şanqonə vaxtı bo xorok harde, gərxıvənd omedə iştə gərzı bıştəni. Həminə vaxt qəvədə xorək hışk bedə, gərxıxəş merd manqəbəşə bedə.

Parsbidə lol bedə, səy eroxnedə bəyji.

BƏXTİYAR RUŞİN

(I niviştəy)

İzzətov Bəxtiyar Mirzəkişi zoə (Bəxtiyar Ruşin) 1956-nə sori avqustə mançı 2-də Masali Mışkəmi diədə moədə biə. 1973-nə cori Hışkədə miyonə məktəb, 1978-nə sori BDU fizika fakultəş oroxniə. Middəti Hışkədə miyonə məktəbi fizika muəllim biə. 1985-nə soriku Boku şəhərdə jiedə. Siftə Kosmikə Tədqiqatın Institutədə ko kardəşe, peşo Azərboyconu EA Fizika İnstitutu aspirant biə. 1995-nə soriku fizika-riyaziyyat elmon nəmizədə. İstəon de nimə dövordinəvonon fizika sahə dastkoye. 30-də bəpe elmiyə əsəronış, elmiyə səkiştonış xaricə mətbuatonədə dərc biə.

Bədiyə ofəyəvonəti, şeer niviştə har vaxt dəy həmrə biə, şoqirdəti, tələbəvonəti, muəlliməti, aspirantəti, aliməti bəy mane biəni bı sahədə gələm oko doyədə.

"...Elm çe təfəkkuri məhsulə, əmmo şeer fikfami sintez kardədə. "Fizika iyən lirika"... har diqlə insoni diliku dəvardədən...Bə har diqləy ilham, təb lozime..." (N. İ. Laboçevski. III)

"Şeər niviştə, şairəti fitriyə məsələy. Şairon bə Xido doymoni mihtocin. Xidoon talanti bə har kəsi baxşədəni. Az iş-təni zumandə şair hisob kardədənim. Əmmo niviştəyən zinedənim. Məxsusən bahandon, duston, həmrəon bə çımı şeeron məmnunəti, roziyəti nuşu doyədə de həvəsi niviştədəm..." (III)

İminə şeeronış bə gələmiş sə gəzələ janrədə miyonə məktəbdə handədə. Vığandəşe bə Masali "Çağırış" qəzeti pe-dakmiyə, de çokə ray dərc kardəşone rujnomədə. Siftə bə tirki niviştəşe, peşo bə tolişi. Çı poeziya har janrədə şeeron hest-tin çəy bədiyə irsədə. Şairi bədiyə niviştəyon bə məzmuniro jiqo təsnif karde bəbe:

- 1) aşıqanə-lirikə şeeron,
- 2) Vətəni, təbiəti təsvir -tərənnum bi-kə şeeron,
- 3) Satirikə - tənqidiyə şeeron,
- 4) Fəlsəfiyə şeeron.
- 5) Bo əğilon niviştəbiə əsəron.

(1) Veynə şeeronış eşğ-mehibbətə vəşf kardədə. Klassik şeeri gəzəl, murəbbe, muxəmməs, musəddəs... janronədə gələmiş jə. Əmmo çəy aşıqanə-lirikə şeeronədə gəzələ janri muhumə vırəş heste. Klassikon təsir oşko vinde bedə çəy gəzələndə. Umumən klassikə şairon dəsti-xətt bə Bəxtiyar Ruşini ofəyəvonəti bə təsir mən-dəni. Əv iş-tən etipaf kardədə ki, klassikonədə Nizami, Nəsimi, Fuzuli, Səməd Vurğun, Firdovsi, Sədi, Hafizi əsəron vey handədəm (III)

Dilədəm qardə iyən noumid eşği həvo, Səbəb qıləy tolişə kinəy, iş-tən bəbəfo!

Fəsl-i- bahare isə, handən cəmi bilbilon. Əmma çımı boğçədə kardəni bilbil nəvo.

İştən votedə bəmi, zindəm boçi noxəşiş, Pinhon kardə, votedəni əv çımı dardi dəvo.

Billah, bı əzobondə əğyari qinoş veye, Əmma iş-tə kəşəyon bəyon zindənim rəvo.

Reçış doə qıləy xoş dəmədə bə Tolışi, İlahi yolə baxşəy çəmə çimənon səfo.

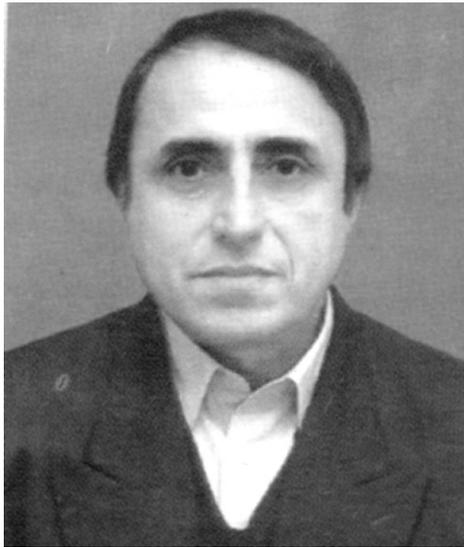
Bəşəm bəştə məhol, orzum heste, bı nezoni-Punə, marzə bu bəkam, əvonin gəlbi şəfo.

Bəxtiyar, iş-tə ruji de çokə duston dəvun, İn dınyo dəvon şine, bıkəşəş çanə cəfo.

(III)

Şairi lirikə şeeron dilədə bə inə meh-ibbətə həsrbə qilon bahandon dili sof kəbəb kardədə. "Sədo bədə bəçmi sədo, şinə mo" (2003), "De moəm ruhi səhbət", "Qiozə"(2006) şeeron de inə mehibbətə vəşə dilon məlhəmə:

Oqardəbe xeyli odəm tıbəşə, Əvon hələ bə çəmə so nırəşə Az dubarə vitim iş-tə gəbəsə,

Sədom karde: hovə, dodo, inə, mo! Sədo bədə bəçmi sədo, şinə mo!

(I, 47)

"...Çəşonədəm təzyiq heste, bəmi korıq doyədə. Az in şeeri handədə anə çəşə ars ru kardədəm ki, təmom rohət bedəm. Çı Bəxtiyari bı şeerədə boştə inə jə kirdi aide bə cəmi vəfot kardə cəfokəşə moon həmməy!..." (Talibi Şahan. II)

(2) Azərboyconu, Tolıştoni behiştə təbiəti təsvir-tərənnum Bəxtiyari poeziyədə vey zumandə. "Dədə yurd, nənə vətən, Tolışə məhol dəşədə bəçımı yod, dilim gı-bo kardədə bəvon, handədəm çı Bəxtiyari şeeron, sıvık bedəm, noydəm bə ji çı xı-vəti şələ..." (Hacı Cahanqir Xansıvo. II)

"Əvəsor ome" (2003), "Omə fəsl-i- zı-mıston" (2005), "Fəsl-i-bahar çı gəşənçə" (2006) şeeron har bəndədə inə təbiəti xo-sə mənəron bənə rəssami kəşədə, bə ba-handon edaştədə Bəxtiyar Ruşin:

Kulon bında vənəşə, Yamən bə təşviş dəşə. Lalə bə di dəqınyə. Qavər bəti peqınyə? Bəs kive dizəbini? Xambu be ay əbini. Bandon kəmon vəjələ, Bışi bıçın i vələ. Bə con omə aləfon, Punə, marzə, nənofon. Votdəni tojə sor omə, Xosə əvəsor omə. (IV)

Şeeri jiqo - şinə ləfzədə, soyə zıvonədə, bejənon- bəməyon de dəğigə nom-nişoni təsvir bıkə - bandə sinəporon, vişə dilon, də binon, hamə diməyon qəm-qəm nəvə şair bahandon dilədə teğ bekarədə!

Kuli bında emujə, Bə cıx-cıxe siokijə. Pırrə kardə solkafte, Həvuşi vite vaxte. Tifançqi sə dəpuşə, Kəvələ bə hard beşə. Şor bo doni nəvedə, Bə kijədom dəbedə. Dast kəşdəni kuməyon, Kəxıvand doydə dimjon. Qardədən qırdo loni, Hardədən kaqon doni. Dıyo dim boçi sioye? Əv qərope, əv çeye! Dəvardə mivə daston, Omə fəsl-i- zımıston! (I, 28)

"Ruşinə, oşkoye bənə çəy təxəllusi çı Bəxtiyari şeeron qayə, çəvon leytmotiv, çəmə xosə məkonə sio vilon, səfoynə çı-

mənəon, kafte kəşə honiyon, mivə-ləqlə boğon, şartukə məzon, mıxləs, çəmə İnə Vətəni har sıği, doyi, kıl-kımoti, həttə əvotim, soyə qıləy hındılə biri, siyo əleli, təvənə qəzənə vəşf iyən tərənnum karde - imonin çı Bəxtiyari şeeron məğzi- molyət, çəvon pokə mənə:

Avəqurə ijən əyo çəkədə, Osmoni dim rızə-rızə təkədə, Vo-voşiku ku-kəşənən pokədə, Bərkətiş vardə ijən sio avə, Xosə məhol, ome nıznim bəştə və.

Umu hestimone ki, çəmə gurbinə han-dəkəson çı Bəxtiyari şeeri gəbul kardədən bənə moə hələlə şiti, bənə pıə rostə hikmi, bənə sipərişi xəyrinə nəsihəti..." (Rabil Abidin. II)

Bəxtiyar Ruşini vətənpiyəti- pokəvo-nətikə xəbə doydə həməon əçəy Səməd Vurğuniku "Azərboycon" şeeri bəştə inə zıvoni niğoyinə tərəcəmə karde:

Bınəv in ku, in aroni, Qa Ostorə, qa Lankoni. Çı Afrikə, Hindıstoni Kijon bəmə mehmon omən, Zulmi dastədə pərxən!

Lankonədə çanq cur vilon, Bənə çəmə yurdi kinon. Mimi bə çay bıkə mehmon, Çı kəy vəyu, xosə moynə, Xəlg bə harçi minnət nınə. (II)

Har milləti dınyo dimədə de kali əlo-məton zinedən: barizə adət-ənənən, məi-şətə dastkəoti, etnoqrafə xosyətən, mıt-bəxə hardemonon, tankardemon, vinde-mon, əxlaqə məziyəton, mənəviə keyfiyə-ton... Bəxtiyar İzzətov de ciddi-cəhdə iş-tə xəlgi hartərfə bə dınyo edaştədə: həm dəçəy mısbatə sifəton (pokəvonəti, yurd bastəti, Xido pərəstəti, keyzondorəti, so-diğəti), həməon dəçəy mənfiə ələməton (ə elmi-sənəti umute koviləti, əvotəti, soyə-lohəti...) Həm bənə pedaqoq - muəllimi, həm bənə alim - veyəzini, həm bənə şairi - sənətko, həm bənə sipərişi - navdo Bəxtiyar Ruşini vey piyədəşe ki, bədə tolişə xəlg bə elmi - maarifi mehibbətəni bıbu, elmi - maarifi suturen bıbu çəmə har toli-şə hırdəni dilədə..." (III)

"Tomon"(1993), "İme tolişi harde" (1994), "Xosə məhol, ome nıznim bəştə və" (2003) şeeronədə "dırıst təsvir karde-də çı tolişi rujqori, ko-pişə, maş-diriqi, hardemoni..." (II) Kijələvənqi, vizə lə-vənqinə moy, dizə moy, sesəkə ruən de şoni, məjuə gəylə de kuməyjo, hındəmoə boə de mosti, tovədə cı biə sipəsol(siyə-sol). Suə kulmə de zımsoni, şələmə ov, to-jə si de duə aşi, tırşinə aş, şitə aş, qujdə xorək de sirkənə si, bodomcon, suə ser, kavuə- şinə sirkə de pıbi, mivə polo, çey polo, laqə polo de mosti- de suə, rəcio moy de kuə polo... (çı tolişi kulinariyə) - demon konco oşnə be bəzineyon? Bəxtiyar Ruşini şeeronədə!

OKO DOƏ BIƏ ƏDƏBİYOT:

- I. Bəxtiyar Ruşin. Vijnıyəbiə əsəron. B. 2007
- II. Şəvnişt, (rujnomə), № 10, 2006
- III. Tolışi sədo, (rujnomə), № 107, 2006; № 108, 2007
- IV. Tolış, (rujnomə), № 10, 2003

(HESTİŞE DUMO)
Allahverdi Bayrami

XOSƏ MƏHOL

*İ tərəfiş bande, i tərəf diyoy,
Vəyşt ki votedən, əv ənə iyoy.*
(Z. Əhmədzoə)

*Az əğulum, tı çımı mo,
Be zındənim iştiku co,
Bə kon məhol eğandom ro,
Bəpərəm az, bışum çanə,
İyən tuiş çımı lonə!*
(Səməd Vurğun)

Həsərət ome dili sədo bino be,
Çokə rujon çəşi vədə kino be,
Vallah, nome çı rujqori qino be,
Bə dast nome qıləy qədə qirəvə,
Xosə məhol ome nıznəym bəştə və.

Ha sor əşim, bənəm obən sio vilon,
Qırda əbi el-əsəbə, əğilon,
Rujqoriku qəp əjənini di yolon,
Bərg əjəni şivə şəvdə astovə,
Xosə məhol ome nıznəym bəştə və.

Avəqurə iyən əyo çəkədə,
Osmoni dim rızə-rızə təkədə,
Voə-voşiku ku- kəşənən pokədə,
Bərkətiş varde ijən sio avə,
Xosə məhol ome nıznəym bəştə və.

Umburə do çı Babəki kəşonin,
Xımbəlonə, Viləş iş-tə çəşonin,
İşqilon ov bənə arsi ruşinin.
Bə viriskin, Həşi bəvon dətivə.
Xosə məhol ome nıznəym bəştə və.

Xandəxonə fərəğətin ələlon,
Soğnə kardə bə so yolə bələlon,
Pərcinədə huşəş kardə hındilon,
Beledəbe colnə mandə pəsəvə,
Xosə məhol ome nıznəym bəştə və.

Yəşməğ qəvo so dəritdə nuə vəyu,
Bəletiku əğlon kardən çəy-məyu,
Tomononə oğandə bı sı əyu,
Tolışə jen tumo kardə moy ləvə,
Xosə məhol ome nıznəym bəştə və.

Niməyjo ro, jenon niştən marzışə,
Oğandə bı qədə sufrə darzışə,
Bə hes-bəsin, sıxan şədə bızışə,
Eğətəşe tukon çəvon qəv-qəvə,
Xosə məhol ome nıznəym bəştə və.

Əğlon kardən noxotədə sio xəməon,
Bıştə qilon peşinedən bə çimən,
Veye nemət, bole ruzi, ha Vətən,
Bə kam nıbu iş-tə qıləy doy livə,
Xosə məhol ome nıznəym bəştə və.

Kəşəniku oqardədə mol-mələ,
Kavuə aləf kinon vardən de şələ.
Kumə vədə eqınədə vəlvələ,
Vıtdə balə zandəqoyşə şənqovə,
Xosə məhol ome nıznəym bəştə və.

Moəm məzore, tiku əyo əmonət,
Dəçəy rufi hejo kardəm az səbət,
Moəm həni ni, sutdə mini in xıvət,
Çı dardiku dili yərəm ve xəvə,
Xosə məhol ome nıznəym bəştə və.

Xido iş-tən şo bəkardə har kəsi,
Şah bilbilon rınə bəkan gəfəsi.
Bəxtiyarim, jidəm deştə həvəsi,
Ğismət bəbu, ijən bomeym idə və,
Xosə məhol ome nıznəym bəştə və.

Bəxtiyar Ruşin

İradə Məlikova
iradamalikova@mail.ru.

(Siftəş navınə numronda)

42

Yusif boon şeydən bə Misir

1 Yağubi vindişə ki, taxıl heste Misirədə. Əy votışe bəştə zoon: "Boçi erəxeydəşon bə iyəndi?" 2 Çəyo votışe: "Diyəkən az məsəmə ki, taxıl heste Misirədə, bişən əyo taxıl bəhırən boəmə ki, biiyəmon, məmardəmon". 3 Yusifi da qılə boə şin bə Misir bo taxıl hiriye. 4 Əncəx Yağubi niyəndişe Yusifi boə Binyamin deştə boon bə ivrə, çumçiko votışe bədə niqnu bəy zərər. 5 İsrail zoonən hestbin ta-

OFƏYEMON

xıl hiriyyəro oməkəson arədə, çumçiko vəşyəni hestbe zəmin Kənanədən. 6 Yusif zəmini sərbe, iştən həvətəydəbe taxılı bə zəmini həmə əholiyən. Yusifi boon oməyn debə zəmin səcdə kardışone çəy navədə. 7 Yusifi vindişə, zinəşə iştə boon, əncəx rəftor kardışe deyəvon açinə odəmi gəzinə, jəşə tında qər. Yusif parsəy çəvonku: "Çikonco omeydəşon?" Əvon votışone: "Omeydəmon zımhor hiriyyəro zəmin Kənanə". 8 Yusifi zinəşə iştə boon, əmma əvon niznəşone Yusif. 9 Yusifi bə yod vardişə iştə boon barədə vindişə hanon, votışe bəvon: "Şimə cəsusişon, oməşon bo zəmini oj mandə viron umute". 10 Boon votışone bəy: "Xəyr, ha çəmə əgə, iştə gəlamon omən əncəx bo zımhor hiriye. 11 Əmə həmməy i kəsi zoəmon. Əmə rostə odənimon, cəsus nin iştə gəlamon". 12 Əncəx Yusifi votışe bəvon: "Xəyr şimə oməşon bo zəmini oj mandə viron nəzərə dəvone". 13 Əvon votışone: "Donzə boəmon əmə iştə gəlamon, zəmin Kənanədə i kəsi zoonimon. İma çəmə rukə boə çəmə pıə tonoye esət,

ni bə çəmə qıləy boən". 14 Yusifi votışe bəvon: "Bənə çımı votəye: şimə cəsusişon, 15 şimə jıqo osə bəbeyon: gəssəm bibu bə fironi conı ki, nıvo iyo şimə rukə boə, şimə şe əzınışon çıyo. 16 Bıvğandən iştə arəo i kəsi ki, biyə şimə boə, şimə isə həbs bəbeşon iyo. Bədə osə bıkən rostəbo şimə votəyon, yainki jəqo nıbo gəssəm bibu bə fironi conı ki, şimə cəsusişon". 17 Yusifi se ruj oqətişə əvon zindonədə. 18 Seminə ruji Yusifi votışe bəvon: "İmi bıkən bəmandeyon səg, çumçiko az Xıdoku tarseydəm. 19 Qırəm şimə rostə odəmişonbu, bədə şimə qıləy boə bımandı şimə dustəx bə vırə həbsxonədə, şimə isə bişən taxıl bıbən boştə xıyzonon vəşyəniku peroxniyyəro. 20 Biyəni çımı tonə iştə rukə boə. Jıqonə az bəznem şimə rostə vote, pəbəroxnem şimə conı". Boon jıqonə kardışone. 21 Əvon votışone bə iyəndi: "Rostiyən əmə taxırkorimon iştə boə vədə. Əmə vindişone dili iztirəb çəy bəmə lovə kardə vaxti, əncəx quş nıdomone bəy. Əve in iztirəb oməy bəçəmə sə". 22 Ruveni jıqo çəvob doşə bəvon: "Az nı-

votime ki, bevəci məkən bə əgılı, intasi şimə quş nıdoone bəmi? İmha tələb beydə çəy xunən". 23 Boon zıneydənbın Yusifi əvonı sərəse, çumçiko əvon sıxan kardəydəbin de tərcomoni vositə. 24 Yusif okıriyəy çəvon toniku, bəməy. Çəyo oqarde iştə boon tonə, sıxan kardışe deyəvon. Pəqətişə çəvon dilə Şimon, boon çəşi vədə dəbəstışe çəy kəş-poçə. 25 Yusifi əmr kardışe ki, de taxılı pur kardə bıbun çəvon siqəzıon, çəvon har qıləyini doə pulən noə bıbu bəçəvon siqəzi iyən rodüş doə bibu bəvon. Jıqonə kardə be. 26 Boon jəşone taxılən bəştə uloxon, şin çəyo. 27 Çəvonədə qıləyini şəvbəku mandə vırədə bə uloxi yem doyro siqəzi qəvi okardeədə vindişə iştə pul: imha siqəzi qəvisəbe pul. 28 Əy votışe bəştə boon: "çımı pul oqordıniyə bə bəçımı iştəni, imha, çımı siqəzi dilədəy". Siyey çə boon dilən, əvon larze-larze votışone bə iyəndi: "Xıdo in kardə çıçə bəmə?" 29 Əvon oməyn bə zəmin Kənan, iştə pıə Yağubi tonə, qərpjəşone boəy bəştə sə omə həmə hadison, votışone: 30 "Deyəmə tınd sıxan kardışe çə zəmini yoli, rəftor kardışe deəmə bə zəmin omə cəsus gəzinə. 31 Votimone bəy: "Əmə sərəstə odənimon, cəsus nimon. 32 Əmə iqlə

pıə fərzənd, donzə qılə boəmon. Bə ni beşə çəmə qıləy boə, ən ru-kə qılən zəmin Kənanədə çəmə pıə tonoye esət". 33 Çə zəmini yol bə ə merdi votışe bəmə: "Çımiku bəznem şimə sərəstə odəm be: oqəton iştə qıləy boə çımı tonə, taxıl pəqəton bişən iştə xıyzonon vəşyəniku peroxniyyəro. 34 Çəyo biyəni çımı tonə iştə rukə boə. Bəvədə bəznem şimə cəsus ne, təmizə odəm be. Bəvədə təhvil bədom bəşmə şimə boə iyan omə bəznəşon bı zəmin". 35 Boon siqəziyon təy kardədə bənən, pulə tumə heste har kəsi siqəziyədə. Tarsəyn iştənən, çəvon pıən, pulə tumon vindişə. 36 Çəvon pıə Yağubi votışe bəvon: "Şimə oqətişone mı bəfərzənd. Yusif ni, Şimeon ni, bardeydəşon Binyaminiyəni. Bəçımı sə varde piyeydəone imoni həmməy". 37 Ruveni jıqo votışe bəştə pıə: "Bıkiştiş çımı dıqlə zoə, qırəm əy nıvom iştə tonə. Aspard əy bəmi, azən əy obəqordı-nem bəvardem iştə tonə". 38 Yağubi votışe: "Nıbəşə deşmə çımı zoə, çumçiko çəy boə mardə, əv mandə coylinə. Çımı sipiyə səy kədəri dilədə ebənovneşon bə mardon məhol, ehənə bəçəy sə qıləy xəto bo şimə şə roədə".

(Hestışe dumo)

Rais Həmidov
Bakı ş.

Azərbaycan respublikasının ərazisində çox qədimdən müxtəlif xalqların yaşadığı hamıya məlumdur. Onlardan ən qədim tarixə, mədəniyyətə və zəngin dilə sahib olan millətlərdən biri də biz Talışlardır. Zəngin dilə, tarixə və mədəniyyətə baxmayaraq, biz talışlar digər xalqlara nisbətən tez assimilyasiyaya uğrayırıq. Yaşlı nəsilə nəzərə almasaq, demək olar ki, talış dilində nəinki danışdıqlar, hətta böyük talış xalqının nümayəndəsi olduqlarınıqizləndənlərimiz (dananlar) da yox deyildir. Bu isə millətin yox olması deməkdir. Bir millət olaraq ucadan-ucadan olan ana dilimizə, ulu varlığımıza, ilk odu-muz, ilk adımız olan tariximizə, qolumuz-qanadımız, dünya misalımız olan

Milli kimliyin dərkə barədə bəzi düşüncələrim...

mədəniyyətimizə sadıq olmalıyıq. Əks təqdirdə ana dilimiz kütləşib sərtiləcəkdir və unudulacaqdır. Milli dəyərlərimiz yox olacaqdır. Bunu isə bizlərə gələcək nəsillər bəyşləməyəcəklər. Biz dilimizi, tariximizi və mədəniyyətimizi yaşatmalı, talış xalqının qədim dilə, tarixə və mədəniyyətə malik olduğunu sübut etməliyik. Bunun üçünsə bizlər səviyyəli millət, səviyyəli xalq yetişdirməliyik, hər ailədə uşaqlarımızı milli düşüncədə böyütməli, milli dəyərlərimizi onlara aşılamalıyıq.

Niyə bu günə kimi bizlər dilimizə, tariximizə, mədəniyyətimizə qarşı biganəlik göstəririk, bu laqeydlik qanımızdan çıxmır ki, çıxmır. Bizim yüzlərlə alimimiz olmuşdur və vardır. Lakin tariximiz olduğu kimi niyə qələmə alınmayıb. Məgər XV-ci əsrdə təkcə vətənimdə deyil, şərq ölkələrində yaxşı tanınmış, elm, incəsənət, ədəbiyyat və fəlsəfi fikir tarixində müəyyən rol oynamış Məhəmməd ibn-Musa Tolışi, özünün orijinal tibbi baxışlarını 1409-cu ildə yazdığı "Fərruxnameyi-Cəməli" adlı əsərin müəllifi dövrünün alimi Ramazan ibn-Şeyx Əli Lənkəranlı, XII-ci

əsrdə Marağada, Ərdəbildə, Bağdadda və başqa şəhərlərdə ölməz sənət nümunələri yaratmış memar Aşur Tolışi və yaxud ərəb xilafətini lərzəyə salan ulu Babək bu xalqın, bu millətin övladları deyillərmi? Niyə biz tariximizə arxa çeviririk? Axı insanlar xatirələri ilə, millətlər isə tarixi ilə böyüyürlər. Keçmişini unudan və yaxud xatırlamaq istəməyən bir insanın uçuruma yuvarlanması labüddür. Bunun kimi millətin də öz dilinə, tarixinə və mədəniyyətinə arxa çevirməsi, onun sonu görünməyən bir boşluğa düşməsi deməkdir. Millətin öz dilini, tarixini və mədəniyyətini inkar etməsi ağacın öz kökünü inkar etməsi kimi bir şeydir. Çünki ağacı böyütdən, boya-başa çatdıran kökdür. Dil, tarix və mədəniyyət - millət ağacının köküdür. Hər millət öz tarixindən güc alır, öz hədəfini ona görə müəyyən edir, gələcəyini ona görə qurur. Bəs bizlər milli dəyərlərimizi kimlərə və nəyə görə qurban veriririk?

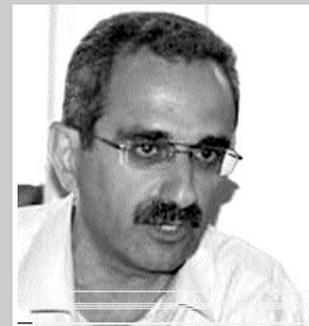
Biz eyni millətin davamçılarıyıq və aramızdakı fərqləri də bir zənginlik mənbəyi kimi qəbul etməliyik. Ortaq nöqtələ-

rimizə üz tutmalıyıq. O qədər bölünməz dəyərlərimiz var ki! Bizi bütövləşdirən, birləşdirən dəyərləri irəli sürməli, birlik yolunu tutmalıyıq. Yaxşımızı, pisimizi ayırmadan, hər yerdə və hər zaman həmrəylik nümayiş etdirməliyik.

Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasını əlimizdə rəhbər tutaraq heç bir məhdudiyətlərə və hədə-qorxulara fikir vermədən, milli dəyərlərimiz olan ana dilimiz, tariximiz və mədəniyyətimizdən maksimum yararlanmalıyıq.

Milli dəyərlərimiz yalnız keçmişə bildirmək deyil, eyni zamanda gələcəyi də dərk etməkdir. Əgər millət millətdirsə, deməli onun dili, tarixi və mədəniyyəti var və bu millət öz dilinə, tarixinə və mədəniyyətinə sahib çıxmalıdır.

Bilmirəm fikirlərimi tam açıqlaya bildimmi? Amma bir şey də var ki, hər kəs bu məsələyə öz prizmasından baxır və fərqli mənzərələr görür. Mənzərənin isə görüntüsündən asılı olmayaraq, hər kəs "mən Talışam, mənim amalım Talış milli kimliyinin qorunub saxlanmasıdır" şüarıyla yaşamaqlıdır.

Məhkəmə təxirə salındı

22 avqust saat 16 -da Nəsimi rayon məhkəməsində "Talış Sədo" qəzetinin baş redaktoru, hüquq müdafiəçisi Hilal Məmmədovun işğəncələrə məruz qalması ilə bağlı iddiasına baxılmışdır. Hilal Məmmədovun vəkili Ramiz Məmmədovun verdiyi məlumatla görə məhkəmə 29 avqust saat 12-yə təxirə salınmışdır.

MİN İLLƏRİN TARİXİ SINAQLARINDAN ÇIXMIŞ QARDAŞLIQ..

RTMM-nin Bakı şöbəsinin sədri M. Səfərovlə müsahibə

Hilal Məmmədovun həbsi ilə bağlı müxbirimiz həm RTMM-nin sədri Əli Nasirə, həm də RTMM-nin Bakı şöbəsinin sədri Mehdibəy Səfərova suallarla müraciət etmişdir. Bu nömrədə M. Səfərovun cavablarını yayınladıq, böyük şairimizin isə cavablarını gələn nömrədə yayımlayacağıq. Müsahibimiz RTMM-nin Bakı şöbəsinin sədri M. Səfərovdur...

Vəkilləri iddia edirlər ki, Hilal Məmmədovun həbsi sifarişlidir, bu barədə nə deyə bilərsiniz?

Hilal Məmmədovla bağlı hadisələrin inkişafına məntiqlə yanaşdıqda, çox yüksək ehtimalla düşünürəm ki, bu sifarişlə yerinə yetirilən bir həbsdır!

Sizcə Hilal Məmmədovun həbsində kim maraqlı ola bilər?

Hilal Məmmədovun respublikamızda talış kulturologiyasının tədqiqatçısı kimi, jurnalist kimi, eləcə də insan hüquqlarının qorunması ilə ciddi məşğul olan bir hüquq müdafiəçisi kimi ictimai - siyasi nüfuzunun günbəgün artması göz qabağındadır. Belə olan halda, bu günkü hakimiyyətdə yüksək vəzifələr tutmaqla küllü miqdarda varidat yığa bilmiş, indi də hansı yollarla olursa olsun bu vərdövləti qorumaq üçün ölkə başçısı vəzifəsinə yiyələnmək istəyən bir sıra qara niyyətli qüvvələr aktivləşərək, Azərbaycanda Prezident seçkilərinə az müddət qalmış, respublikamızda destobillik yaratmaq məqsədi ilə absurd iddialarla Hilal Məmmədovu həbs etdirilməsinə nail ola bilmişlər.

Prokurorluğun ittihamları, xüsusən də cəsusluq ittihamı barədə nə deyə bilərsiniz?

Bu açıq-aşkar bir iftiradır. Belə ki, Hilal Məmmədovun xarakterini yaxından tanıyan insanlar yaxşı bilirlər ki, o hər hansı bir məqsədinə nail olmaq üçün kiməsə və ya harasa heç vaxt cəsusluq etməz, əksinə istənilən mənbəni öz istəyinə işlədə biləcək qabiliyyətiə malik prinsipial bir şəxsiyyətdir! Düşünürəm ki, həbsinin çertyojunu çəkərkən arxitektör hədəfinə çatmaq üçün Hilalın şəxsiyyətini, kimliyini, cəmiyyətdə tutduğu mövqeyini dərinədən öyrənə bilmişdir, çünki bu cür iyərənc böhtanları atarkən, "sifarişçi" onun xarakteri ilə irəli sürdükləri qondarma iddiaları arasındakı antoqanizmi və ya tərs mütənəsbibliyi götür-qoy edərək, planlı şəkildə hərəkət etmişdir. Eyni zamanda Hilal Məmmədovun imici və ictimai-siyasi nüfuzi ilə bağlı yuxarı instansiyalara hiyləgərcəsinə yanlış və həqiqətdən uzaq məlu-

matlar ötürməklə "sifarişçi" məqsədinə nail ola bilmişdir. Çox təəssüflər olsun ki, hakimiyyətin yüksək dairələrində müvəqqəti də olsa etibar qazana bilmiş bu yüksək çinli bədnियətlər bundan istifadə edərək, məqsədlərinə çatmaq üçün AR DİN və Prokurorluq orqanlarına da nüfuz edə bilmişlər. DİN-in işçiləri Hilal Məmmədovun cibinə narkotika atmaqla, Prokurorluq isə Hilal Məmmədovun vaxtı ilə hüquqlarını müdafiə etdiyi və türmədə şəhid olmuş Böyük Talış ziyalı Novruzəli Məmmədova tətbiq olunmuş saxta ittihamları nöqtə-vegülünə toxunmadan, soyadlarını yerində saxlamaqla, yalnız adlarını dəyişdirərək, elə özünə tətbiq etməklə planlaşdırılmış bu ciddi pravokasiyaya xidmət etmişlər. Hilal müəllimin həbs olunma prosesini ilk anlardan izləyən bir insan kimi onu deyə bilərəm ki, bu həbsə nail olan adamlar Azərbaycan Respublikasının sütunlarının möhkəmliyini sarsıtmaq, onun beynəlxalq imicinə xələl gətirmək üçün çox "düşünlümlü və proqramatik" addımlar atmışlar.

Rusiya Talış Diasporasının sədri İsmayıl Şabanov Hilal Məmmədovun iqtidar tərəfindən məhf edilmə planının olduğunu bildirdi, sizcə bu nə qədər ciddidir?

Atalar nahaq yerə deməyiblər ki, "İlan vuran ala çatıdan qorxar!" İsmayıl Şabanovun qazamatda Hilal Məmmədovun məhv edilə biləcəyi ilə bağlı ehtiyatlanaraq, həyəcan təbilinin çalmasına tamamilə məntiqəuyğun və anlaşılıq baxıram. Amma, mən bu fikri belə ifadə edərdim ki, bəli, bu günkü iqtidarda müəyyən qara qüvvələr birləşərək hərəkətə gəlib ki, Cənab Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə aparılan siyasi kursa hər vaxt kölgə salsınlar. Novruzəli Məmmədovdan sonra ehtimal etmək çətin deyil ki, əllərində güclü səlahiyyət cəmləyə bilən bu mənfur qüvvələr Hilal Məmmədovu da fiziki cəhətdən hansısa metodla məhv edə bilərlər. Belə etməklə onlar öz hərəkətləri ilə Azərbaycanda milli ədavəti

qızıdıraraq, millətlərarası qarşıdurma yaratmaqla, mövcud ölkə başçısının bərkıyən nüfuzuna sarsıdıcı zərbələr endirərək qarşıda gələn Prezident seçkilərində məqsədlərinə çatmaq niyyətindədirlər. Ona görə də mən bu xəbərdarlıqlara çox ciddi yanaşıram və Hilalın sağlamlıq durumu üçün yaman narahatam.

Yeri gəlmişkən Moskvada Hilal Məmmədovun müdafiəsinə dəstək olan piketlərə münasibətiniz necədir?

Hilal Məmmədovun qondarma ittihamlarla həbs olunmasından hali olan bütün sağlamlıqlı insanlar bu olaydan narahatdırlar. İstər respublikamızda, istərsə də onun hüdudlarından kənardadır! Axı Hilal müəllim bu günkü dünyamızın o nadir insanlarınındandır ki, ömrünün bütün mənalı hissəsini azad və bərabər hüquqlu vətəndaş cəmiyyətlərinin yaranmasına, demokratiyanın əsas meyarı olan fikir və söz azadlığına həsr etmişdir. Belə olan halda Rusiyanın və ya dünyanın digər ölkələrinin tələpəpəvər insanlarının tək-tək və ya qrup halında Hilal Məmmədovun özünün hüquqlarının biabırçı bir vəziyyətdə tapdalanmasının müdafiəsinə qalxması reallıqdır. Sivil qanunlarla idarə olunan belə müdafiə formaları bizdə Hilal Məmmədovla bağlı ölkəmizin Prezidenti tərəfindən ədalətli bir qərarın çıxarılmasına ümid yaradır.

Sizcə bu gün Hilal Məmmədovu müdafiə edən kəsimlər niyə 2007-ci ildə Novruzəli Məmmədovu müdafiə etmədi?

Novruzəli Məmmədov və Hilal Məmmədov. Hər ikisi oxşar qondarma iddialarla həbs olunsa da, 1-ci ilə 2-cinin həbs olunma situasiyaları arasında fərq ondadır ki, rəhmətlik pro-

fessor Novruzəli dövlətin yürüdüüyü siyasi kursa qarşı əsasən muxalif mövqe göstərməzdi. Professor nəhəng elm adamı olmaqla yanaşı, həm də yorulmaz Talış tədqiqatçısı idi. Dövlətimizin milli münasibətlərlə bağlı apardığı siyasətinə loyallıq mövqeyi ilə seçilirdi və siyasətə qarışmazdı. Ona görə də o, həbs olunanda insanlar çaşbaş qaldılar. Bunun müvəqqəti bir anlaşılmaqlıq olduğunu zənn edib, reaksiya vermədilər. Məhkəmə tərəfindən ona uzun müddət iş kəsildən sonra ictimaiyyət bu dəhşəti başa düşüb, güclü reaksiyalar verməyə başlasa da, artıq gec oldu, çünki professor Novruzəli Məmmədovun həyatına türmədə son qoyuldu.

Hilal Məmmədov isə aktiv siyasi mövqeyi ilə seçilən bir ictimai fikir adamıdır. O, qorxmaz və cəsarətli hüquq müdafiəçisi olmaqla yanaşı, yeri gələndə hökumətin apardığı siyasi kursda bəyənəmədiyi proseslərə qarşı muxalif mövqe bildirməkdə çəkinməyən insandır. Siyasi baxışlarına görə fərq qoymadan Respublikamızın istənilən aktiv siyasi-ictimai insanı əgər bəlaya düşər olursa, Hilal onun yanında olan birincilərdəndir! Məhz bu və digər obyektiv səbəblərə görə Hilal Məmmədov Novruzəli Məmmədova nisbətən daha aktiv və davamlı müdafiə olunur.

Talış Mədəniyyəti Mərkəzinin Bakı komitəsinin sədri kimi həm iqtidara, həm də hüquq-müdafiə orqanlarına nə demək istərdiz?

İstənilən hüquq mədəniyyəti, əxlaq və məntiqə əsaslanır. Deməli, hüquqla məşğul olan şəxslər də bu kateqoriyaların daşıyıcıları olmalıdırlar. Hilal Məmmədovun şəxsiyyətinə, mədəniyyətinə və digər insani parametrlərinə bələd olan bir şəxs kimi deyə bilərəm ki, ona qarşı sürülən iddiaların heç birinin inandırıcı hüquqi əsası yoxdur. Bu oyunları quran şəxslər ləyaqətli hüquq-mühafizə işçilərimizi də müəyyən qədər labirintə salmışlar. Məsələn orasındadır ki, "sifarişçi" çox güclüdür və onun sözü çox yerdə keçir. O, o qədər güc yığıb ki, planlarının əleyhinə getmək istəyən istənilən sadə hüquq işçisini də məhv edə bilər. O artıq heç kimdən və heç nədən çəkinmir. Nümayişkarənə vəziyyətdə tanınmış bir alimin cibinə narkotika atdırır, başqa birsinə

tətbiq olunan ağır cinayət işini nöqtə-vegülünə toxunmadan ona sırıyır. Belə olan vəziyyətdə hörmətli qanun keşikçilərimizin məsuliyyəti ikiqat artır. Dövlətçiliyimiz və qanunlarımızın aliliyi naminə onlar haqq yolundan çəkinməməlidirlər. Onlar daha cəsarətli, daha prinsipial, daha mərd və daha ədalətli olmalıdırlar! Axı, ümumi evimiz olan doğma Azərbaycanda normal, sivil, demokratik və hüquqi bir cəmiyyətin qurulmasında onlara böyük ehtiyacımız var.

Mən Hilal Məmmədovla bağlı gedən prosesdə bir vacib məsələyə də toxunmaq istəyirəm. Hilal Məmmədov Astara rayonunda nə vaxtsa toyların birində ifa olunan "Tı kto takoy, davay dosvidaniya" adlı meyxanəni 2012-ci ilin yanvar ayında Youtubə-da yerləşdirir. May ayında isə Respublikamızda məşabına görə dünya kütləvi tamaşalar tarixində misli görünməmiş bir festival - "Avroviziya-2012" mahnı yarışması keçirilir. Suetləri yüksək maraq doğuran kompozisiyalarla müşayət olunan, tərtibat və dekorasiya baxımından valehedici görünən, məzmununa görə isə ümumxalq bayramına çevrilmiş bu karnavaltipli festival dünyanın bütün maraqlı dairəsini Azərbaycana yönəlmişdir. Bu ərəfələrdə Azərbaycanla bağlı hər bir xırda məsələ belə dünya ictimaiyyətinin marağına səbəb olurdu. Heç təsadüfi deyildir ki, 4-5 ay əvvəl Hilal Məmmədovun kiminsə xəhişi ilə Youtubə-da yerləşdirdiyi, amma heç bir dərin mənanı özündə ehtiva edə bilməyən, rus dilində zarafatyana ifa olunmuş "Tı kto takoy, davay, dosvidaniya" adlı meyxanə indi, yəni "Avroviziya - 2012" mahnı yarışmasının Bakıda keçirildiyi ərəfələrdə populyarlaşır. O, həttə özü buna ironiya ilə yanaşmışdır. Belə ki, o, 13 iyunda Astarada keçirilən bir şəxsin məclisində zarafatyana, mənaaltı fikirlə təxminən bunu etiraf etmişdir ki, Respublikamızda "Avroviziya 2012" çox yüksək səviyyədə keçirildi və bu yüksək uğurların kölgəsində onun internetdə yerləşdirdiyi balaca bir klip də pulsuz-parasız dünyaca məşurlaşdı. Düzdür, onun "Avroviziya-2012" mahnı yarışmasına xərclənən vəsaitlərlə müqayisədə öz klipinə bir qəpik də pul xərcləməməsi ilə bağlı etdiyi zarafat ona uğursuzluq gətirdi!

ALLAHVERDİ
BAYRAMI

Bütün Azərbaycanın, hətta dünyanın harasında yaşamasından asılı olmayaraq hər bir azərbaycanlının tanıdığı, sevdiyi, hörmət etdiyi bir azərbaycanlı, talış balası var- İsrail Məmmədov. Ulu Tanrıdan müğənnilik payını, musiqi istedadını alan İsrail Masallı rayonunun Kolatan kəndində təmiz niyyətli, halal güzəranlı Fəzlan kişinin və Rubayyə xanımın ailəsində dünyaya göz açıb. On yaşlı İsrailin həzin, şirin uşaq səsilə bir çox el mahnılarından etdiyi zümzümələr, oxuduğu mahnılar əvvəl evdəkilərin, sonra qonşuların, daha sonra kənd sakinlərinin diqqətini, el-obanın nəzərini cəlb edə bilmişdi.

İsrailin atası Fəzlan kişi bəna, anası Rubayyə kənddə sovxozun çay plantasiyasında çay-yiğən idi. Anasına kömək üçün çay sahəsinə gedən İsraili qadınlar, qızlar məcbur edirdilər ki, çay yığmaqda olsa, mahnı oxusun. Çünki İsrailin məlahətli uşaq səsi onları musiqinin sirli aləminə aparırdı, dünyanın dörd-sərindən uzaqlaşdırırdı, işə həvəsləndirirdi, onlara güc-qüvvət verirdi.

Bahar fəslində, 8 mart 1959-cu ildə anadan olan İsrail qarda-

şımızın üzünə ana təbiət həyadan, izzətdən bir nur çiləyib, ona səbirdən, dözümdən bol-bol pay verib, ona düz qəddi-qamət də əsirgəməyib, musiqi qabiliyyəti, mahnı səsi də öz yerində.

Musiqi Tanrı vergisindən, istedadından ərsəyə gələndə əsrarəngiz olur, insanın mənəviyyətinə hopur. İsrail oxuduğu mahnıların sözlərini aydın səsləndirir, onu dinləyən şəxs sözü kəlmə-kəlmə eşidir. Bu, nadir müğənniyə xas olan məziyyətdir. İs-

yib.

İsrail varlığı ilə sevdiyi ana dilinin incəliklərini bilir, bu dilə danışmaqdan həzz alır, bəzilərindən fərqli olaraq, öz ana dilində danışmaqdan çəkinmir. 2 gül balası qızı-18 yaşlı Səbinə, 16 yaşlı oğlu Səbuhi ilə ana dilində danışır. İsrailin təbirincə, ana dilini anası qədər sevməyən insanın Tanrı yanında da hörməti, izzəti olmaz.

İsrail Azərbaycan xalqının qəlbində özünə heykəl qurub.

2 dəfə sevimli müğənnimiz İsraili bir aylığa Rusiyaya dəvət edirlər, hərgünkü görüşlər, konsertlər, tədbirlər İsraili yormur, əksinə, onu daha da həvəsləndirir. Eloğlanları, elqızları qarşısında çıxış etmək, onların bədii zövqünü oxşamaq ona rahatlıq, mənəvi qida verir.

İsraili qonşu ölkələrdə, İrandə və Türkiyədə də yaxşı tanılırlar. Bu yaxınlarda o, yeni klip çəkərkən üçün Türkiyəyə yarıradıcılıq ezamiyyətinə hazırlaşır.

MƏNƏM TALİŞ BÜLBÜLÜ

railin səsi insanı düşündürür, qəlbi titrədir, dərddini ağladır, insanı mənəviyyətin paklıq zirvəsinə qovuşdurur. Daş xislətli qəlbləri də dilləndirir, ovundurur, adamların iç aləminə yol tapır bilir...

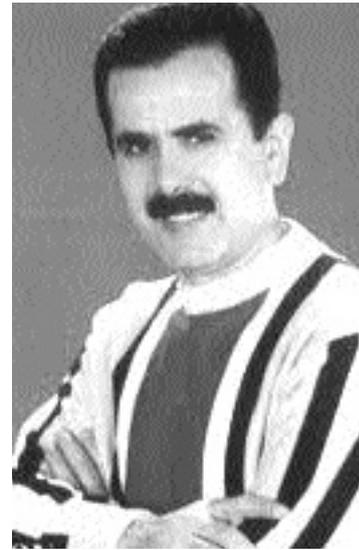
Rubayyə xanımın 10 övladı: 7 oğlu, 3 qızı var. İsrail ailədə 4-cü oğuldur. Dünyanı dərk edib tanıyandan bəri anasını Rubayyə adını əzizlənməmiş forması olan "Bayə" kimi deyən İsrail 82 yaşlı anasını həddindən artıq sevir, ana məhəbbətindən, ananın ona şəfqətindən ilham alır. 78 yaşında vəfat edən atasının da ətrini anasından alır. Harada olmasından asılı olmayaraq, evə telefon edir, anasının səsini eşitməyə ehtiyac duyur, təskinlik tapır, bu halda onda yaratmaq, yaşamaq həvəsi intəhasız olur. Evdə olanda atasının yatdığı otağı, çarpanını gözdən keçirir, anasının yatacağına yaxın yerdə yatır, anabala şirin söhbətlər edir, xatirələrə dalırlar. İsrail daim anasını mehribanlıq, təvazökarlıq qanadının altına alır. Valideynlərin bütün xərcini həmişə İsrail özü sevinə-sevinə, öyünə-öyünə ödə-

Azərbaycanın elə bir rayonu yoxdur ki, İsrail oranın el toylarında müğənnilik etməsin, Bakı, Gəncə, Qazax, Şəki, Quba, Lənkəran, Astara...hər yerdən onun səsi, ünü gəlir.

Qeyd edilməli haldır ki, İsrail oxuduğu bir çox mahnıların sözlərini özü yazır, musiqisini özü bəstələyir: belə mahnıların sayı yüzü keçib.

1981-ci ildən istedadlı müğənni kimi tanınan İsrail Məmmədovun 30-dan çox audio, video kaset və diskiləri buraxılıb. Bunlardan biri "Azim Talışə bil-bil" adlı talışca oxuduğu mahnılardan ibarət olan diskdir. Kasetin təqdimat mərasimi Belorusiyanın Minsk şəhərində keçirilib (2005) Tədbirdə bu ölkədə fəaliyyət göstərən 6 xarici ölkə səfirləri, Belorusiyanın elm, mədəniyyət xadimləri, Azərbaycan diasporunun nümayəndələri iştirak etmişlər. Yadda saxlanmalı faktıdır ki, İsrail talış mahnılarından video kaset buraxan ilkin müğənnilərimizdəndir.

Rusiyanın Moskva, Sankt-Peterburq və digər iri şəhərlərində yaşayan azərbaycanlılar ildə

İsrail Məmmədov Lənkəran Kənd Təsərrüfatı Texnikumunun, Gəncə Kənd Təsərrüfatı Akademiyasının məzunudur.

İsrailin nəğmələri video çarx şəklində internet səhifələrində yayımlanır, ona hər yerdən: Amerikadan, Avropadan, İrandan, Türkiyədən, MDB ölkələrindən saysız-hesabsız təbriklər, təkliflər gəlir, onu ürəkdən sevdiklərini, onun sirli sənəti ilə fəxr etdiklərini bildirirlər.

İsrail son dərəcə təvazökar

insandır, özü haqqında çox xəsisliklə danışır. Ömrünün 53-cü baharını yaşayan İsrail görəsən taleyindən razıdır? Cavabında deyir:

-Bəli, razıyam. Allah mənə mehriban ata-ana, nəcib ailə, sevimli balalar, el məhəbbəti, gözəl səs, xoş güzəran ərməğan verib. Müğənniyə ilk öncə Tanrı payından səs, el sənətinə, xalq musiqisinə sevgi, əxlaqca düzlük, saflıq, zəhmət çəkmək, öz üzərində çox işləmək, milli mədəniyyətə sadıqlıq lazımdır, şükür, Allah bunları mənə qismət eləyib. İnsanlarda həyanın, düzlüyün, Allaha, ata-anaya, ustada, rəhbərə məhəbbət bəsləməyin, ailədə doğruluğun, sədaqətin, hər işdə halallığın olmasını çox sevirəm. Həzrəti Əli (ə) demişkən: Qadında həya gözəldir, kişidə olsa, daha gözəldir.

Zəhmətkeşliyimin nəticəsi odur ki, həm azəri türkcəsində, həm talışca ifa etdiyim mahnılara zaman-zaman yeni səpkiyə müraciət edirəm, unvanıma gələn dinləyici mesajlarına diqqət edir, onların maraq və meyillərini nəzərə alıram. Yeni-yeni albomlar, kasetlər, video çarxlar üzərində işləyirəm. Mahnılarının mətnlərinin müəllifləri əsasən özüm və Əli Nasir, Əhəd Moxtar, Tofiq İlham, Xanəli Tolış, Tapdıq Məmmədi, Yaddolla Sayad, Camal Lələzadə kimi talış şairləridir.

Əlbəttə, bunların içində Əli Nasirin şəxsiyyətini, poeziyasını, yaradıcılığını daha çox qiymətləndirirəm. Onun şeirlərində dərin vətənsəvrəklik, hikmətə söykənən mənə, ana təbiətin təkrar olunmaz gözəlliklərinin özünəməxsus qələmlə təsviri məni cəlb edir...

İsrail Məmmədova yeni yaradıcılıq uğurları arzu edirik. Gün o gün olsun ki, İsrail Məmmədovu da nəhayət Azərbaycanın fəxri adlar almış sənətçiləri sırasında görək.

MİN İLLƏRİN TARİXİ SINAQLARINDAN ÇIXMIŞ QARDAŞLIQ..

RTMM-nin Bakı şöbəsinin sədri M. Səfərovlə müsahibə

(əvvəli səh.7-də)

Sanki pusquda duran qara qüvvələr bundan dərhal məqsədlərinə nail olmaq üçün istifadə edərək, ona aman vermədilər. Belə ki, onun dediyi fikirləri tamamilə təhrif olunmuş formada ələhinə işlədərək, 3-4 gün sonra təsir edə bildikləri dövlətimizin bir sıra güc rəhbərlərindən sui-istifadə edərək, qondarma ittihamlarla onun həbs olunmasına nail oldular.

Hilal Məmmədov bir qrup qoluzorlular tərəfindən həbs olunarkən, fiziki işgüncələrə məruz qalmaqla yanaşı, onun milli mənsubiyyəti təhqir olunmuş və ona qarşı törədilən cinayət əməlinin izini az-

dırmaq məqsədi ilə ona "Tı kto takoy, davay, dosvidaniyani indi orda deyəcəksən!" deyərək, həbsinin sifarişinin istiqamətini qəsdən dövlət rəhbərlərinə tərəf yönəltmək istəmişlər. Yaxud, alimin cibinə nümayişkarənə qaydada narkotik maddəsinin qoyulması faktı bilə-bilə kiməsə nifrət hissini yaratmaq məqsədi ilə düşünülmüş bir ssenari deyilmə? Bütün bu suallar çox düşündürücüdür!

Hilal Məmmədovun çox absurd və qondarma ittihamlarla həbs olunması mənim belə bir qənaətə gəlməyimə əsas verir ki, bu günkü hakimiyyətimizdə özünə yer eləmiş müəyyən qara fikirlə qüvvələr hər vəchlə respublikamızda milli zəmində qarşıdurma yaratmaqdan ötrü də-

ridən-qabıqdan çıxırlar. Amma çox əbəs yerə! Arzuları ürəklərində qalacaqdır! Onlar bir şeyi yaddan çıxardılar ki, min illərin tarixi sinaqları bunu sübut edir ki, Azərbaycanda türklərlə talışlar arasında heç vaxt, heç kim hər hansı qarşıdurma yarada bilməmişdir. Bu iki xalq həmişə ağır gündə daha da sıxlaşmış, biri-birilərinə dayaq və qardaş olmuşlar. Ona görə biz talışlar bu gün də azəri türklərinə arxalanırıq və ümid edirik ki, hər hansı ədalətsizlik başımızın üstünü qara buludlar kimi alanda onlar əzəli və əbədi qardaşlarına dayaq dururlar.

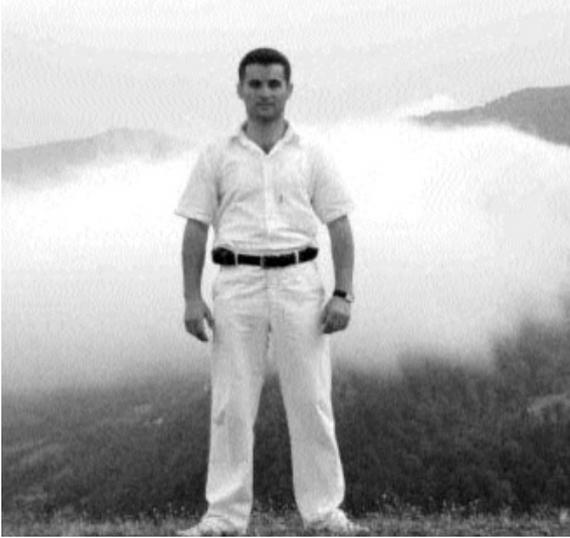
Azərbaycan mədəniyyətinin bilicisi kimi isə onu deyərək bilərəm ki, Talış etno-kulturologiyası tarix boyu ümumazər-

baycan mədəniyyətini, folklorunu, adət-ənənələrini, mərasim və ya xalq mahnılarını, tarixini qaynaqlandıran əsas mənbələrdən biri olmuşdur. Ona görə də ana vətənimiz olan Azərbaycanımızın bütün mədəni və mənəvi sərvətlərinin qayğısına qalmaq istəyən hər kəs Talış mədəniyyətinə də analoji münasibəti əsirgəməməlidir.

Sonda Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, millətindən və dinindən asılı olmayaraq bütün vətəndaşlarımızın hüquqlarının Qarantı olan Cənab İlham Əliyevə müraciət edirəm.

Cənab Prezident, mən respublikamızın talış kökənli ziyalısı kimi Sizdən çox xahiş edirəm ki, Talış mədəniyyətinin təmənnəsiz və yorulmaz tədqiqatçısı, riyaziyyatçı alim, dövlətçiliyimizə daim sədaqətli olan mütərəqqi fikirlə ziyalı, nadir ruh adamı və ağır bronxial astma xəstəliyindən əziyyət çəkən Hilal Məmmədovun müəmmalı iddialarla həbs olunması ilə bağlı yaranmış proseslərə Şəxsən nüfuz edirsiniz və onun azadlığa çıxması üçün köməkliklər göstərsiniz.

Orand və Orandlılar haqqında...

Vuqar Salayev
Tarixçi, Moskva şəhəri

ORAND sözü əslində ARVAND sözünün təhrif olunmuş formasıdır. "Səidiyyə" (Cavahir-naməyi-Lənkaran) kitabında bu tayfa UR-VAND kimi qeyd olunur. ARVAND sözünün etimologiyası iki sözün bitişməsindən yaranmış: AR - ariy və VAND- tayfa. VAND sonluğu bir çox talış tayfa və nəsilələrinin adlarında geniş istifadə olunmaqdadır. Ehtimal etmək olar ki, orandlılar midiyalıların ARIZANT tayfasının nəsilələridir. Konservativ etnopsixologiyaya malik olduqlarından ətraf tayfalarla az qarışmışlar və qədimdə malik olduqları ari-lik psixologiyalarını müəyyən qədər qoruya bilmişlər. Harda olmalarından asılı olmayaraq özlərini yüksək tutmaları və milli qürur hissəsinə malik olmaları buna sübutdur. Orandlıların indiyədək talış dilinin orta əsr şivəsində danışmaları da ("R" hərfinin istifadəsi) məhz onların konservativ olduqlarının bəhrəsidir. Çox təəssüf ki, bu ləhcəni indiyədək hələ heç kim elmi səviyyədə (bəlkə həvəskar səviyyəsində də) araşdırmamış. Araşdırma aparılsa, talış dilinin bir çox sirləri açılar. Vaxt olub ki, bütün talışlar o cür danışib. Orandlılardan danışarkən talış xalqına qarşı XX əsrdə elmi səviyyədə yer alan təxribatlardan danışmamaq olmur. "Parçala və hökm et" ifadəsini bir az dəyişsək, "parçala, assimilyasiya elə və hökm et" desək, talış xalqının durumunu daha doğru ifadə edərik. Hal-hazırda Lerik rayonunda İ.Əzimbəyovun bir cəfəng uydurması geniş təbliğ olunmaqdadır ki, guya "Zuvand-Orand qəlib çini macindən, düşmənləri qırıbdılar içindən". Zuvandın neçə-neçə aqsaqqalından soruşdumsa, heç kim bu ifadəni eşitməyib. Bu ifadənin yalan olması-

nı həm də o göstərir ki, indiki bəzi "intelligentlər" ifadənin sonluğunda müəyyənleşə bilmirlər ki, "...düşmənləri qırıbdılar içindən"dir, ya "...düşmənləri qırıbdılar acından"dır. Harda görünüb ki, çin-macindən gələn və həmişə çöllərdə köçəri həyat sürən tayfa 2000 m. dağ yüksəkliyində oturaq həyata keçsin, hələ üstəlik talış dilinin qədim formasında danışmağa başlasın. Talış xalqının həssas yerləri hansılardır ki, oradan zərbələr endirərək bu xalqı parçalayaraq əritmək istəyirlər? Əsas olanları budur:

- 1) Seyidlər talış deyillər, ərəbdirlər
- 2) İrandan (əslində Cənubi Talışdan) Şimali Talışa köç edənlər talış deyillər, türkdürlər
- 3) Alarlılar guya ki, kürddürlər
- 4) Orandlılar guya ki, türkdürlər (kürd də olsunlar, tək talış olmasınlar).

Bu bütün siyahı deyil, sadəcə əsas istiqamətlərdir ki, bu istiqamətlərdə davamlı iş gedir. Bu siyasət nəticəsində XVIII əsrdə Şəfidaşt, XIX əsrdə Dilagarda və Pirembel kimi böyük tayfalarımızı itirdik. Daştvənd, Pornaym və Alar tayfalarını isə demək olar ki, itirməyin son mərhələsindəyik. Universitetdə Cəlilabadlı bir professorun mənim orandlılarla maraqlandığını görüb, bu tayfanın guya Monqolustandan gələn oryad monqol tayfasının nəsilələri olduğunu sübut etməyi mənə təklif etməsi indiyədək yadımdadır. Orandlıların talış tayfası olması və monqol oryadlılarla heç bir əlaqəsi olmaması sübutlarını ortaya qoyduqda, talış olduğumu soruşdu və etdiyi təklifdən daha heç bir söz də demədi. İndi də orandlıların guya kürd olması versiyasını atıblar ortaya. Əyər allarlıların kürd olması veriyası 60-70-ci illərdə Talış bölgəsinə xüsusi tapşırıqla gələn bir kürd alimi təfəfəndən uydurularaq ortaya atılmışdısa, orandlıların kürd olma versiyası son 3-4 ildə meydana çıxıb. Bizim də ki, bir cəfəng "ziyalılarımız, müəllimlərimiz" guya özlərinin savadlı olmalarını göstərmək üçün, əslində isə xüsusi sifarişlə bu cür yalan ifadələri yaymaqdadılar. Məclislərin birində bu cür "ziyalılardan" birinə rast gəldim, ağsaqqal olmasına baxmayaraq, kəskin surətdə sübutlar tələb etdim. Təbii ki, heç bir sübutu yox idi. Kişinin oğlu guya sensasion bir şey söyləmiş. Əgər allar və orandlılar kürd olsaydılar o zaman onların danışdıqlarında bolluca kürd sözləri olardı. Bu cür hallarda yalançıların evinə qədər qovmaq lazımdır, ağızlarının üstünə vurmaq lazımdır ki, bilsinlər ki, danışdıqları yalana görə cavab vermək məqamı da var.

Üfüq-S MMC
(VÖEN 1800107871)

Azərbaycanda bir çox dillərə yazılı, şifahi biznes, Notarial tərcümələr və mətnlərin yığılması xidmətini təqdim edir. Biz Azərbaycan, Rus, İngilis, Talış, Fars və s. dillərə yazılı tərcümələr edirik. Ətraflı məlumat almaq və ya xidmətlərimizdən bəhrələnmək üçün

(012) 564-68-91 nömrəsinə
zəng edə və ya
commercial_manager@ufuq.az
elektron ünvanımıza yazaraq
əlaqə saxlaya bilərsiniz.

BOLİ

Votdəj: "azim Nərimani yolə dust"
Dilim larzəy, məvot bəmi "dust", boli.
Zındəm işti bənəy şişə dili hest,
"Dust" votəyon dastədə bəm pust, boli.

Dustonım bə, çımı şinə boə bən,
Boə çiçə, çımı dili poə bən?!
Bə rujədəm lap gızılə zoə bən,
Nibərujdə qətəjonni dast, boli.

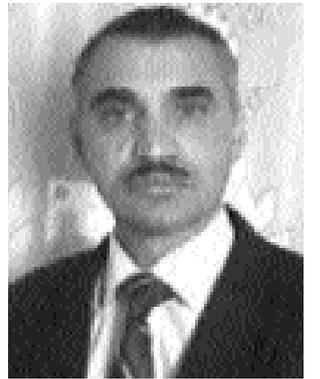
Vəşi mandəm, dustonım az sim kardə,
Coni qujdım doə, komi "him" kardə.
Fik doəmnı bə dili nez kim kardə
Duston baxşka bəçmi çəşi ast, boli.

"Dust" kəlməku dilim rəmə, çiç bıkəm
"Duston" ve jə bəmi gəmə, çiç bıkəm.
Noduz beşe "duston" həmə, çiç bıkəm?
Nioməym hiç bənəy iştəy rast, boli.

Duston hejo bəçmi dili bojon jəy,
Sırem piyəy, bə diyənəm çujon jəy.
Bəçmi dili doji səpe dojjon jəy,
Kardijone bəçmi umri gəst, boli.

Çımı dildə çiçon heste, handənij?!
Dilim bəpur xune, tı əy vindənij.
Rufim mardə, comım çiydə, zındənij,
Ğirbi qınyəm, nə ordəm, nə sust, boli.

İsə həni dusto yətim jiyedəm,
Həvəsım ni, okuşyə çı jiyə dəm.
Həni az de mardə orzu jiyedəm,
Çı umriku az vevaxt bəm sıst, boli.

Nəriman
TOLİŞİ

10-XII-2001.

Təsisçi :
Rafiq Cəlilov

Tel.:+99470 909-85-90
E-mail: celilovrafiq@mail.ru
Qəzetin elektron variantını
talish.org
saytında oxuya bilərsiniz

Redaksiyanın ünvanına göndərilən əlyazmalar müəlliflərə qaytarılmır və mətnlərə rəy verilmir.
Faktlara görə yalnız müəlliflər məsuliyyət daşıyırlar.
Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Qəzet Ədliyyə Nazirliyində
qeydə alınmışdır.

Qeydiyyat nömrəsi:3462

Tiraj: 1000

Hesab nömrəsi:
AZN üçün: "Bank of Baku"
ASC Yasamal filialı
Cəlilov Rafiq Şahrza oğlu
hesab nömrəsi 3801000000159315
VÖEN 1700038881
kod 506322
müxbir hesab 0137010007944
S.W.I.F.T JBBKAZ22

US Dollars:
Jahlov Rafiq Shahrza oghlu ACC N
3811001000159315
INTERMEDIARY BANK
Standard Chartered Bank, New York
CORR. ACC. 3582023389001
SWIFT: SCBLUS33
BENEFICIARY BANK:
"Bank of Baku" OJS S.W.I.F.T. JBBKAZ22
Baku, Azerbaijan